

Schulden uit de schaduw

Rekenkameronderzoek naar armoede en
schuldhulpverlening in Edam-Volendam

Rekenkamer Edam-Volendam

Versie t.b.v. bestuurlijk wederhoor
15 oktober 2025

Colofon

Datum:

15 oktober 2025 – versie voor bestuurlijk wederhoor

Opdrachtgever:

Rekenkamer Edam-Volendam

Onderzoekers:

Dr. I. (Imke) Imke Kruitwagen

imke@necker.nl

L.M. (Robert) Klaassen MSc

robert@necker.nl

J.M. (Julia) de Langen MA

julia@necker.nl

P.J. (Pieter) Beutler MA

pieter.beutler@necker.nl

Inhoudsopgave

Colofon	2
Inleiding	5
Kernbevindingen (samenvatting)	8
Conclusies en aanbevelingen	11
Reactie van het college van B&W	13
Nawoord van de rekenkamer	14
1. Armoedebelief en fchuldhulpverlening	16
1.1 Gemeentelijke ambities en doelstellingen voor armoede en fchuldhulpverlening	16
1.2 De inzet van beleidsinstrumenten in de aanpak	19
1.3 Verdeling van rollen en verantwoordelijkheden in de gemeente	21
2. De inwoner in beeld	24
2.1 De doelgroep van het armoede- en fchuldhulpverleningsbeleid	24
2.2 Aansluiting van de gemeentelijke inzet op de behoeften van de doelgroep	28
3 Uitvoering en samenwerking	31
3.1 Samenwerking met maatschappelijke partners	31
3.2 Preventie	32
3.3 (Vroeg)signalering, stress en fchaamte	34
3.4 Toegang	37
3.5 Toekenning	40
3.6 Casusregie	42
4 Monitoring en evaluatie	45
4.1 Gebruik kwantitatieve en kwalitatieve informatie	45
4.2 Inzicht in het doelbereik	47
Bijlage 1. Onderzoeksverantwoording	49
Bijlage 2. Technische onderzoeksverantwoording	50
Bijlage 3. Overzicht maatschappelijke partners armoede en fchuldhulpverlening	54
Bijlage 4. Overzicht inkomensregelingen	56
Bijlage 5. Begrippenlijst	59

Bestuurlijke nota

Inleiding

Waarom dit onderzoek?

Armoede en schuldenproblematiek zijn momenteel actuele politieke en maatschappelijke onderwerpen. Volgens het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) leefden in 2023 537.800 Nederlanders in armoede. Dat is 3,1 procent van de Nederlandse bevolking van 17,3 miljoen inwoners.¹ Het aantal huishoudens met geregistreerde problematische schulden steeg van 618.090 Nederlandse huishoudens (7,7 procent) op 1 januari 2021 naar 747.560 Nederlandse huishoudens (8,9 procent) op 1 januari 2024.² Gemeenten hebben een belangrijke rol in het tegengaan van armoede en het ondersteunen van inwoners met schulden, bijvoorbeeld door middel van kortingen, tegemoetkomingen en diverse minimaregelingen. Uit eerder onderzoek door Necker blijkt dat een succesvolle aanpak onder meer afhankelijk is van een persoonsgerichte inzet van hulp en middelen en een goede samenwerking tussen gemeenten en maatschappelijke partners als professionele hulpverleners, woningcorporaties en vrijwilligers.³

De Rekenkamer Edam-Volendam (hierna: de rekenkamer) heeft onderzoek gedaan naar het armoedebeleid en de uitvoering van schuldhulpverlening door de gemeente Edam-Volendam. De raad ervaart weinig grip op de (kosten van) schuldhulpverlening en beperkt inzicht in de effectiviteit en doelmatigheid van het huidige armoedebeleid. Eén van de doelen van het collegeprogramma 2022-2026 is beter zicht vergaren op de doelmatigheid van ingezette voorzieningen en activiteiten.⁴ Zowel raad als college voelt dus deze behoefte. Daarnaast nam de raad in het najaar van 2024 een motie aan met de oproep aan het college om een actualisatie van het armoede- en schuldhulpverleningsbeleid.⁵ Het geldende beleidsplan stamt immers uit 2017 en liep af in 2022.

Met dit onderzoek kan de rekenkamer de raad dus (1) inzicht bieden in de doelmatigheid en effectiviteit van het armoedebeleid, waaronder schuldhulpverlening, en (2) lessen trekken die gebruikt kunnen worden bij het opstellen en uitvoeren van nieuwe beleid. Daarbij put de rekenkamer ook uit lessen uit eerder onderzoek naar armoede en ongelijkheid door Necker in negen gemeenten verspreid over het land. Waar van toepassing vergelijkt de rekenkamer de situatie in Edam-Volendam in dit rapport op diverse plekken met die van andere gemeenten, zodat de gemeente relevante lessen kan meenemen in het vervolg op dit rekenkameronderzoek.

¹ CBS (2024). *Armoede en schulden: alle CBS-feiten en cijfers over armoede en schulden op landelijk en gemeentelijk niveau*: [link](#).

² CBS (29 november 2024). *Schuldenproblematiek in beeld*: [link](#).

³ Necker (2024). *Rekenkameronderzoek naar armoede en ongelijkheid – innovaties in negen gemeenten*: [link](#).

⁴ Gemeente Edam-Volendam (2022). *Collegeprogramma 2022-2026*, p. 21.

⁵ Gemeente Edam-Volendam (7 november 2024). *Motie concrete voorstellen armoedebestrijding en ondersteuningsregelingen*: [link](#).

Definitie van armoede

Het definiëren van 'armoede' kan op veel verschillende manieren. De meeste definities richten zich op een tekort aan financiële middelen om een minimaal consumptieniveau te hanteren.⁶ In de meeste definities is geen aandacht voor secundaire levensbehoeften zoals deelname aan het sociale leven of luxe goederen (zoals verjaardagscadeau's). Deze tekorten kunnen echter wel leiden tot een verminderde positie in de samenleving. In dit onderzoek hanteren wij de meest gebruikelijke definities.

Recent hebben SCP, CBS en NIBUD nog een nieuwe definitie van armoede geïntroduceerd in het publiek debat.⁷ In deze nieuwe definitie wordt uitgegaan van besteedbaar inkomen per huishouden. Daardoor vallen bijvoorbeeld huishoudens met weinig inkomen, maar veel spaargeld (bijvoorbeeld gepensioneerden) niet meer binnen de definitie. Echter, deze definitie wordt vooral gehanteerd in onderzoeken over populatie, en niet voor het bepalen van grenzen voor het verstrekken van ondersteuningsmaatregelen. Daarvoor gebruiken gemeenten percentages van het wettelijk sociaal minimum en een vermogensgrens.

Onderzoeksvragen

De rekenkamer heeft de volgende centrale vraag geformuleerd voor het onderzoek:

In welke mate is de inzet van middelen voor armoedebestrijding en schuldhulpverlening van gemeente Edam-Volendam doeltreffend en doelmatig?

De hierboven geformuleerde centrale onderzoeksvraag zullen wij beantwoorden door antwoord te geven op een aantal deelvragen.

Beleid in beeld

1. Welke ambities en doelstellingen heeft de gemeente vastgesteld ten aanzien van armoede en schuldhulpverlening?
2. Welke beleidsinstrumenten zet de gemeente hiervoor in?
3. Hoe zijn in de gemeente rollen en verantwoordelijkheden verdeeld als het gaat om armoedebestrijding en schuldhulpverlening?

De inwoner in beeld

4. Wat is de samenstelling en omvang van de doelgroep van minimaregelingen en schuldhulpverlening in gemeente Edam-Volendam?
5. Sluit de inzet van middelen op het gebied van armoede en schuldhulpverleningen van de gemeente aan bij de behoefte van de inwoner?

Uitvoering en samenwerking

6. Hoe werken verschillende gemeentelijke afdelingen met elkaar samen in de uitvoering van het armoedebeleid en schuldhulpverlening?

⁶ CBS. (z.d.). Begrippenlijst.

⁷ SCP, CBS, NIBUD. (17 oktober 2024). De nieuwe methode om armoede in Nederland te meten

7. Hoe werkt de gemeente samen met maatschappelijke partners op het gebied van armoedebeleid en schuldhulpverlening?
8. Hoe geeft de gemeente in de uitvoering vorm aan preventie, vroegsignalering, toegang, toekenning, casusregie en doelbereik op het gebied van armoede en schuldhulpverlening?

Monitoring en evaluatie

9. Hoe en in welke mate heeft de gemeente inzicht in het behalen van doelen?
10. Hoe wordt kwantitatieve en kwalitatieve informatie gebruikt in de analyse van de effectiviteit van het beleid?

Leeswijzer

De rapportage is opgebouwd uit een bestuurlijke nota en een nota van bevindingen. In de bestuurlijke nota zijn opgenomen: een inleiding, kernbevindingen, conclusies en aanbevelingen, de reactie van het college van B&W en een nawoord. De nota van bevindingen begint met een toelichting van het beleid op het gebied van armoede en schuldhulpverlening. Daarna geeft de rekenkamer inzicht in de doelgroep van het beleid en geeft de rekenkamer een eerste beeld van de match tussen het gemeentelijk beleid en de doelgroep. In het derde hoofdstuk werkt de rekenkamer dit verder uit. In het laatste hoofdstuk licht de rekenkamer tot slot de monitoring en evaluatie van het gevoerde beleid toe. In de bijlagen is een bronnenoverzicht, onderzoeksverantwoording, een overzicht van maatschappelijke partners opgenomen, een overzicht van inkomensregelingen en een begrippenlijst.

Kernbevindingen (samenvatting)

Het onderzoek van de rekenkamer heeft verschillende inzichten en bevindingen opgeleverd over het armoedebelief en schuldhelpverlening in de gemeente Edam-Volendam. De kernbevindingen deelt de rekenkamer hieronder door de onderzoeksvragen bondig te beantwoorden. Voor een volledig beeld van de bevindingen en onderzoeksresultaten, verwijst de rekenkamer naar de nota van bevindingen.

Beleid in beeld

1. Welke ambities en doelstellingen heeft de gemeente vastgesteld ten aanzien van armoede en schuldhelpverlening?
2. Welke beleidsinstrumenten zet de gemeente hiervoor in?
3. Hoe zijn in de gemeente rollen en verantwoordelijkheden verdeeld als het gaat om armoedebestrijding en schuldhelpverlening?

De gemeente Edam-Volendam heeft als streven dat al haar inwoners kunnen meedoen aan de samenleving. Daarom zet de gemeente met haar aanpak van armoede en schuldenproblematiek in op het versterken van de zelfredzaamheid van inwoners. De gemeente moedigt inwoners aan om hun eigen kracht en netwerk te benutten, terwijl de gemeente een vangnet biedt wanneer dit niet (meer) lukt. De missie die daaraan ten grondslag ligt, is om "inwoners zo snel mogelijk weer vanuit eigen kracht en verantwoordelijkheid te kunnen laten leven." Preventie, maatwerk en het versterken van eigen regie staan hierin centraal.

De gemeente kent diverse minimaregelingen waar inwoners een beroep op kunnen doen. Dit betreffen onder andere diverse tegemoetkomingen en aanvullende bijdragen zoals bijdragen voor kinderen die naar school gaan (in aanvulling op het kindgebonden budget) en bijdragen om deel te kunnen nemen aan maatschappelijke activiteiten. Voor de minimaregelingen hanteert Edam-Volendam inkomensgrens van 110 procent van de bijstandsnorm. Daarmee kiest de gemeente ervoor om een kleinere groep mensen te ondersteunen dan de gemeente zou doen met een ruimere inkomensgrens.

Armoedebestrijding en schuldhelpverlening is in Edam-Volendam belegd bij het Sociaal Domein. Hierin is het Breed Sociaal Loket (BSL) ondergebracht. Het BSL vormt de centrale toegang voor inwoners die ondersteuning nodig hebben bij schulden, armoede of andere ondersteuningsvragen. Bij het BSL zijn de diverse disciplines in het sociaal domein aangesloten (waaronder naast armoede- en schuldhelpverlening de ondersteuning via de Wmo, Jeugdwet en Participatiewet is ondergebracht), zodat ondersteuningsvragen van inwoners in samenhang bekeken worden.

De inwoner in beeld

4. Wat is de samenstelling en omvang van de doelgroep van minimaregelingen en schuldhelpverlening in gemeente Edam-Volendam?
5. Sluit de inzet van middelen op het gebied van armoede en schuldhelpverleningen van de gemeente aan bij de behoefte van de inwoner?

Hoewel Edam-Volendam behoort tot de top 10 gemeenten met de rijkste inwoners van Nederland, betekent dit niet dat armoedeproblematiek afwezig is. Ook binnen deze relatief welvarende context zijn er inwoners die door uiteenlopende omstandigheden kampen met armoede en schulden. Het gaat naar inschatting op basis van landelijke data om zo'n 478 inwoners. Uit landelijke data blijkt dat in Edam-Volendam, net als in de rest van Nederland, het aantal huishoudens met geregistreerde problematische schulden sinds 2021 is gestegen van 520 naar 810 huishoudens. De gemeente ziet daarnaast een toename van het aantal mensen met een modaal inkomen of hoger dat tegelijkertijd met armoede- of schuldenproblematiek te maken heeft. Veel inwoners van Edam-Volendam kennen volgens de gesprekspartners schaamte rondom armoede of schulden, waardoor ze niet snel hulp accepteren.

De inzet van de gemeente richt zich op twee pijlers: enerzijds vroegsignalering en preventie, zodat problemen tijdig in beeld zijn, en anderzijds een beroep doen op de zelfredzaamheid van inwoners. De gemeente probeert met deze aanpak in te spelen op de maatschappelijke context van Edam-Volendam: er is een hoge gepercipieerde sociale cohesie, hoewel er onder inwoners met armoede- en schuldproblemen ook veel schaamte bestaat om hun problemen bespreekbaar te maken en hulp te zoeken. De mate waarin de aanpak van de gemeente slaagt is mede door deze omstandigheden sterk afhankelijk van factoren die buiten de invloed van de gemeente liggen. Inwoners die bij de gemeente aankloppen ontvangen meestal hulp en ondersteuning, maar een groot deel van de inwoners is niet bij de gemeente in beeld en de gemeente weet die groep ook niet te bereiken met de huidige aanpak.

Uitvoering en samenwerking

6. Hoe werken verschillende gemeentelijke afdelingen met elkaar samen in de uitvoering van het armoedebeleid en schuldhulpverlening?
7. Hoe werkt de gemeente samen met maatschappelijke partners op het gebied van armoedebeleid en schuldhulpverlening?
8. Hoe geeft de gemeente in de uitvoering vorm aan preventie, vroegsignalering, toegang, toekenning, casusregie en doelbereik op het gebied van armoede en schuldhulpverlening?

De samenwerking tussen de gemeente en de maatschappelijke partners verloopt over het algemeen goed, maar er zijn enkele verbeterpunten. Zo is de sociale kaart niet volledig en is het proces van doorverwijzen niet optimaal efficiënt.

Preventie is een speerpunt in het beleidskader van Edam-Volendam voor het sociaal domein. Dit past ook bij de visie van de gemeente op zelfredzaamheid en samenkracht van inwoners. De gemeente organiseert samen met maatschappelijke partners veel acties op het gebied van preventie, gericht op verschillende doelgroepen. Preventie bestaat in Edam-Volendam uit een combinatie van het persoonlijk benaderen van inwoners en inzetten op zichtbaarheid van ondersteuning en hulp in brede zin.

Sinds 2022 geeft de gemeente meer aandacht aan vroegsignalering. De gemeente Edam-Volendam heeft vroegsignalering actief en persoonsgericht ingericht, met een relatief hoog bereik onder inwoners (53%, t.o.v. 20% landelijk) en een bovengemiddelde inzet op huisbezoeken (15,5% van de meldingen, t.o.v. 9% landelijk). Consulanten zijn hiervoor getraind in gespreksvoering. Ondanks deze intensieve aanpak blijkt de hulpacceptatie laag: slechts 8,5% van de bereikte huishoudens stemde in met schuldhulpverlening, tegenover een landelijk gemiddelde van 20%. De lage hulpacceptatie hangt volgens gesprekspartners mogelijk samen met factoren als schaamte en een sterke doe-het-

zelfhouding onder inwoners. Waarom mensen geen hulp accepteren wordt momenteel echter niet bijgehouden en is ook niet altijd te herleiden, geven gesprekspartners aan.

Het Breed Sociaal Loket is in Edam-Volendam de centrale toegang tot hulp en ondersteuning voor inwoners met armoede- en schuldenproblemen. Daarnaast is er een belangrijke plek weggelegd voor het Wijksteunpunt in Edam, waar sociaal werkers inwoners kunnen begeleiden bij allerlei hulp- en ondersteuningsvragen. Uit gesprekken komt naar voren dat gemeente en maatschappelijke partners hun best doen om de toegang tot hulp en ondersteuning zo laagdrempelig mogelijk te organiseren. Toch hebben zowel gemeente als partners de indruk dat veel inwoners die hulp of ondersteuning nodig hebben niet bij hen aankloppen.

Edam-Volendam kent ondersteuning via de diverse minimaregelingen direct toe aan aanvragers. De gemeente probeert maatwerk te bieden aan mensen die niet de eigen kracht hebben om zelfredzaam te zijn of mee te kunnen doen aan de samenleving.

De gemeente maakt bij schuldhelpverlening gebruik van het zaakvolgsysteem iSamenleving om de casusregie in te richten. Via het BSL of een brede intake bij het Wijksteunpunt worden inwoners doorverwezen naar de juiste hulp. Voor veel casussen is er één consulent die de casusregie oppakt, maar bij multiproblematiek is de casusregie belegd bij een breder team. In andere gevallen is de casusregie bij een maatschappelijk partner belegd. De werkwijze van de gemeente is er vooral op gericht om de regie bij de inwoner zelf te organiseren. Niet alle inwoners zijn daar echter toe in staat.

Monitoring en evaluatie

9. Hoe en in welke mate heeft de gemeente inzicht in het behalen van doelen?
10. Hoe wordt kwantitatieve en kwalitatieve informatie gebruikt in de analyse van de effectiviteit van het beleid?

De gemeente haalt inzicht in de doelgroep voornamelijk uit landelijke data zoals van het CBS, maar houdt sinds 2024 ook zelf een aantal indicatoren bij. De data die verzameld wordt is absoluut van aard en geeft geen inzicht in de resultaten ten opzichte van de doelgroep of de grootte van het probleem. Net als in andere gemeenten bestaat in Edam-Volendam het beeld dat het gebruik van minimaregelingen veel beperkter is ten opzichte van de potentiële doelgroep. Met andere woorden: mensen die wel recht zouden hebben op bepaalde minimaregelingen maken hier vaak geen gebruik van, weten de weg niet goed te vinden of maken bijvoorbeeld vanwege schaamtegevoelens geen gebruik van gemeentelijke voorzieningen.

De gemeente heeft beperkt zicht op de effecten van het armoedebelaid. Een mogelijke oorzaak hiervan is het ontbreken van concrete Kritieke Prestatie Indicatoren (hierna: KPI's) in het beleid. Daarnaast ontbreekt het aan doelen op tactisch niveau waardoor het doelbereik van de gehele inzet moeilijk kan worden beoordeeld. Op dit moment wordt de monitoringsdata weinig gebruikt bij zowel de evaluatie als ontwikkeling van het beleid.

Conclusies en aanbevelingen

Conclusies

1. **De gemeente Edam-Volendam zet sterk in op preventie en vroegsignalering, maar de hulpacceptatie is beperkt.**

De gemeente Edam-Volendam kent net als andere gemeenten een groot aantal minimaregelingen om mensen in armoede te ondersteunen. Toch accepteert slechts een klein deel verdere schuldhulp (8,5% vs. 20% landelijk). Factoren als schaamte en een sterke doe-het-zelf cultuur kunnen hierbij volgens gesprekspartners een grote rol spelen. De gemeente probeert daarop in te spelen door in de aanpak van armoede vooral te focussen op het versterken van de zelfredzaamheid van inwoners. Bovendien zet de gemeente door middel van huisbezoeken sterk in op vroegsignalering bij betalingsachterstanden.

2. **Het bereik van de minimaregelingen kan worden vergroot, maar dan moeten er wel keuzes worden gemaakt.**

Het bereik van de regelingen kan vergroot worden, bijvoorbeeld door een hogere inkomensgrens te hanteren of door bepaalde regelingen automatisch toe te kennen aan inwoners die aanspraak maken op bijstand. Hier gaan echter wel kosten mee gepaard. Edam-Volendam hanteert voor de meeste minimaregelingen een norm van 110% van het wettelijk sociaal minimum, lager dan in een aantal omliggende gemeenten. Als de norm hoger zou liggen, zou het bereik van de regelingen hoger kunnen worden: meer mensen komen dan in aanmerking voor de minimaregelingen. Daar gaat echter wel een nadere investering mee gepaard.

3. **Er is onvoldoende inzicht in het doelbereik van het armoedebeleid.**

De gemeente heeft beperkt zicht op de effecten van het armoedebeleid. Een mogelijke oorzaak hiervan is het ontbreken van concrete Kritieke Prestatie Indicatoren (hierna: KPI's) in het beleid. Daarnaast ontbreekt het aan doelen op tactisch niveau waardoor het doelbereik van de gehele inzet moeilijk kan worden beoordeeld. Op dit moment wordt de monitoringsdata weinig gebruikt bij zowel de evaluatie als de verdere ontwikkeling van het beleid.

4. **Samenwerking is waardevol, maar versnipperd en niet volledig zichtbaar.**

De samenwerking met maatschappelijke partners verloopt in de basis goed. Toch ontbreekt een volledig overzicht van initiatieven, waardoor het lastig is zicht te houden op doelmatigheid en doeltreffendheid. Niet elke partner staat bijvoorbeeld op de sociale kaart. Ook worden niet alle partners structureel betrokken bij overleg en afstemming. De gemeente doet een beroep op maatschappelijke partners als brug tussen de gemeenschap en de overheid. Tegelijkertijd is het de vraag of inwoners die lastig door de gemeente bereikt worden wél bij maatschappelijke partners aankloppen voor hulp. Met name inwoners die te maken hebben met eenzaamheid of schaamte over hun situatie zijn ook voor maatschappelijke partners lastig in beeld te krijgen.

Aanbevelingen

1. Blijf oog houden voor mensen in armoede en met problematische schulden

De gemeente Edam-Volendam heeft een gerichte aanpak om mensen in armoede en met problematische schulden te ondersteunen. Juist omdat het om een relatief kleine doelgroep gaat en de hulpacceptatie relatief laag blijft, is het des te belangrijker om deze groep in beeld te houden en de huidige inzet voort te zetten en waar mogelijk te versterken.

2. Zet ervaringsdeskundigen in om de schaamte bij inwoners te doorbreken

Breid de aanpak uit met meer persoonlijke en vertrouwenwekkende benaderingen. Denk hierbij aan de inzet van ervaringsdeskundigen die herkenning en vertrouwen bieden. Dit kan helpen om schaamte te doorbreken en de stap naar hulpverlening kleiner te maken. In andere gemeenten zijn hier goede ervaringen mee. De gemeente Venray zet bijvoorbeeld een ervaringsdeskundige in om huisbezoeken af te leggen in het kader van vroegsignalering. Deze persoon komt niet 'namens de gemeente' en wordt in de praktijk sneller vertrouwd.

3. Maak duidelijke keuzes over normstelling en toekenning

Maak als gemeenteraad in het nieuwe beleidskader expliciete keuzes over normstelling en toekenning. Overweeg een verhoging van de inkomensnorm (bijvoorbeeld van 110% naar 120%), automatische toekenning van regelingen aan inwoners die al een uitkering ontvangen (voorbeelden daarvan zijn in Venray, Hoorn en Nissewaard toegepast) en een duidelijke onderbouwing van de kosten en baten hiervan. Hiermee kan de raad sturen op zowel maatschappelijk bereik als financiële haalbaarheid.

4. Stel meetbare doelen op en monitor die doelen

Ontwikkel een robuuste monitoringssystematiek waarin niet alleen het aantal aanvragen en verstrekkingen zichtbaar is, maar ook de effecten op langere termijn. Denk aan indicatoren zoals uitstroom uit schuldhulpverlening, vermindering van schuldenlast, duurzame verbetering van leefsituatie en klanttevredenheid. Dit maakt het mogelijk om beleid bij te sturen en effectiviteit zichtbaar te maken voor raad en inwoners. Het is belangrijk dat de raad ook in staat wordt gesteld kaders mee te geven over welke aspecten gemonitord worden op de lange termijn, zodat de raad waar nodig ook bij kan sturen.

5. Investeer in je maatschappelijke partners

Zorg voor een volledig en actueel overzicht van alle betrokken organisaties en initiatieven in een digitale sociale kaart, en borg structurele ketenoverleggen waarin partners samen casuïstiek, signalen en ontwikkelingen bespreken. Hierdoor wordt de samenwerking minder afhankelijk van losse contacten, wordt kennisdeling versterkt en kunnen ook moeilijk bereikbare inwoners beter in beeld komen. Heb in samenwerking met maatschappelijke partners in het bijzonder ook oog voor de toegankelijkheid van informatievoorziening over ondersteuning en regelingen, bijvoorbeeld voor mensen die minder digitaal vaardig zijn of mensen die minder taalvaardig zijn.

Reactie van het college van B&W

PM

Nawoord van de rekenkamer

PM

Nota van Bevindingen

1. Armoedebelief en schuldhulpverlening

In dit hoofdstuk gaat de rekenkamer in op hoe het armoedebelief en de schuldhulpverlening van de gemeente Edam-Volendam eruitziet. In dit hoofdstuk beantwoordt de rekenkamer de volgende deelvragen:

1. Welke ambities en doelstellingen heeft de gemeente vastgesteld ten aanzien van armoede en schuldhulpverlening?
2. Welke beleidsinstrumenten zet de gemeente hiervoor in?
3. Hoe zijn in de gemeente rollen en verantwoordelijkheden verdeeld als het gaat om armoedebestrijding en schuldhulpverlening?

1.1 Gemeentelijke ambities en doelstellingen voor armoede en schuldhulpverlening

Kernbevinding: *de gemeente Edam-Volendam heeft als streven dat al haar inwoners kunnen meedoen aan de samenleving. Daarom zet de gemeente met haar aanpak van armoede en schuldenproblematiek in op het versterken van de zelfredzaamheid van inwoners. De gemeente moedigt inwoners aan om hun eigen kracht en netwerk te benutten, terwijl de gemeente een vangnet biedt wanneer dit niet (meer) lukt. De missie die daaraan ten grondslag ligt, is om "inwoners zo snel mogelijk weer vanuit eigen kracht en verantwoordelijkheid te kunnen laten leven." Preventie, maatwerk en het versterken van eigen regie staan hierin centraal.*

Edam-Volendam kent een integraal beleidskader voor het sociaal domein

De gemeente Edam-Volendam heeft haar visie op armoedebelief en schuldhulpverlening vastgelegd in verschillende beleidsdocumenten. In november 2017 heeft de gemeenteraad het beleidsplan schuldhulpverlening en armoede-aanpak 2018-2022 vastgesteld, als actualisatie van een eerdere beleidsnotitie schuldhulpverlening.⁸ Hiermee had de gemeente dus tot 2022 een apart beleidskader voor armoede en schuldhulpverlening als uitwerking van de wettelijke taken van de gemeente. Hierin formuleerde de gemeente ambities en doelstellingen voor de aanpak van beide onderwerpen, evenals de inrichting van preventieve maatregelen en vroegsignalering.

In 2022 heeft de gemeente de stap gezet naar een integraal beleidskader voor het gehele sociaal domein,⁹ waarbij het kader voor de armoede-aanpak uit het beleidsplan 2018-2022 wel bleef gelden.¹⁰ Met die stap wilde de gemeente sociale problemen niet meer vanuit één wettelijk kader benaderen, maar ondersteuningsvragen van inwoners vanuit alle leefgebieden benaderen. De gemeente heeft daarmee nog wel specifieke ambities en doelstellingen voor armoede en schuldhulpverlening, maar ziet deze als onderdeel van een bredere (preventieve) aanpak in het sociaal domein.¹¹

⁸ Gemeente Edam-Volendam (november 2017). *Beleidsplan schuldhulpverlening en armoede aanpak 2018-2022*.

⁹ Gemeente Edam-Volendam (mei 2022). *Coalitieakkoord 2022-2026 Verbinden, verbeteren en vernieuwen*, p. 5.

¹⁰ Zo komt naar voren uit de feitenverificatie van de conceptnota van bevindingen.

¹¹ Gemeente Edam-Volendam (juli 2022). *Integraal Beleidskader Sociaal Domein: Zelf, samen, organiseren*, pp. 11-12.

In november 2024 nam de gemeenteraad een motie aan met de oproep aan het college om het armoede- en schuldhulpverleningsbeleid te evalueren en te actualiseren.¹² Uit de voor dit onderzoek gevoerde gesprekken komt naar voren dat de gemeente die stap wil zetten na de afronding van dit rekenkameronderzoek.¹³

Tabel 1: Overzicht relevante beleidsdocumenten over armoede en schuldhulpverlening Edam-Volendam.

Relevante (beleids-)documenten	Datum
Beleidsplan schuldhulpverlening en armoede-aanpak 2018-2022	November 2017
Aanvulling op Beleidsplan schuldhulpverlening en armoede-aanpak gemeente Edam-Volendam 2018-2022. In verband met wijziging van de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening per 1 januari 2021	Mei 2021
Coalitieakkoord 2022-2026 Verbinden, verbeteren en vernieuwen	Mei 2022
Integraal beleidskader sociaal domein: Zelf, samen, organiseren	Juli 2022
Collegewerkprogramma 2022-2026 Verbinden, verbeteren en vernieuwen	2022

Vergelijking met andere gemeenten : een overkoepelend integraal beleidskader

Sinds 2015 zijn gemeenten verantwoordelijk voor de uitvoering van de Participatiewet, de Jeugdwet en de Wet Maatschappelijke Ondersteuning. Hoewel dit wettelijke kader voor elke gemeente hetzelfde is, kiest iedere gemeente zijn eigen weg in de invulling hiervan.

De gemeente Edam-Volendam hanteert op dit moment een integraal beleidskader voor het sociaal domein. Uit eerder onderzoek blijkt dat gemeenten het armoedebelief verschillend vormgeven, maar dat er een trend is richting een aanpak waarbij armoedebelief onderdeel is van een integrale aanpak in het sociaal domein. Dit gaat vaak gepaard met de stap naar een centraal loket voor ondersteuningsvragen, zoals ook in Edam-Volendam (zie prg. 1.3).¹⁴

De gemeente wil de zelfredzaamheid van inwoners versterken en zet in op vroegsignalering en preventie

De gemeente heeft in het armoede- en schuldhulpverleningsbeleid een sterke focus op vroegsignalering, preventie, en het versterken van de zelfredzaamheid van inwoners. Zelfredzame inwoners in armoede weten de weg naar informatie, advies, regelingen en voorzieningen goed te vinden.¹⁵ Tegelijkertijd erkent de gemeente dat niet iedere inwoner in staat is om tijdig hulp te vragen of de weg naar ondersteuning te vinden. Daarom maakt de gemeente ook actief gebruik van intermediairs om gezinnen met schulden sneller in beeld te krijgen. Deze intermediairs (verbonden aan

¹² Gemeente Edam-Volendam (7 november 2024). *Motie concrete voorstellen armoedebestrijding en ondersteuningsregelingen*: [link](#).

¹³ Op dit moment is het voornemen om in 2026 een aparte nota voor schuldhulpverlening op te stellen. In deze nota kan nadrukkelijk de verbinding worden gelegd met andere beleidsstukken, zoals het armoedebelief. Daarnaast staat ook een herziening van het bijstands- en minimabeleid op de planning voor 2026.

¹⁴ Zie: Necker (2024). *Rekenkameronderzoek naar armoede en ongelijkheid – innovaties in negen gemeenten*: [link](#).

¹⁵ Gemeente Edam-Volendam. (2022). *Collegewerkprogramma 2022-2026 Verbinden, verbeteren en vernieuwen*. p. 21.

Stichting Sportkoepel Edam-Volendam en burgerinitiatief Geven en Nemen¹⁶) brengen inwoners die ondersteuning van de gemeente nodig hebben sneller in beeld en leiden hen naar passende hulp. Deze aanpak is effectief, maar ook kwetsbaar: het functioneren hangt sterk af van enkele sleutelpersonen, waardoor continuïteit niet gegarandeerd is bij uitval.

De gemeente definieert schuldpreventie als "een mix van maatregelen, activiteiten en voorzieningen die er op gericht zijn dat mensen financieel vaardig worden en zich zo gedragen dat zij hun financiën op orde houden."¹⁷ Daarbij ligt de nadruk op kwetsbare momenten in het leven, zoals werkloosheid, scheiding of ziekte. De gemeente kiest voor een proactieve benadering: inwoners worden geïnformeerd en ondersteund rondom levensgebeurtenissen die tot inkomensverlies kunnen leiden. Dit gebeurt onder meer via voorlichting, verwijzing naar passende hulp en het aanbieden van hulpmiddelen.¹⁸ Speciale aandacht is er voor jongeren, door hen al op jonge leeftijd bewust te maken van het belang van financieel gezond gedrag.

Daarnaast erkent de gemeente vroegsignalering als cruciale schakel binnen het armoede en schuldenbeleid. Het uitgangspunt is "vroegtijdig erop af."¹⁹ Dit betekent dat de gemeente actief in contact treedt met inwoners, ook als zij zelf nog geen hulpvraag hebben geformuleerd. Signalen van mogelijke financiële problemen pakt de gemeente op via verschillende bronnen, waaronder energieleveranciers, woningcorporaties, zorgverzekeraars en scholen. Samenwerking met maatschappelijke organisaties spelen een onmisbare rol. Door deze netwerkstructuur is het mogelijk om tijdig ondersteuning te bieden en zo escalatie van schulden of armoede te voorkomen.²⁰ Ook zet de gemeente de regeling 'Kansen voor alle kinderen' voort en blijft er calamiteitenbudget beschikbaar om financiële noden vroegtijdig te ondervangen. Daarnaast werkt de gemeente "stress-sensitief". Dit houdt in dat medewerkers van de gemeente rekening houden met de chronische stress die mensen in armoede vaak ervaren.²¹

In aansluiting op het bovenstaande wil de gemeente de saamhorigheid en verbondenheid in de gemeente versterken. De gemeente noemt dit samenkracht. Deze samenkracht is volgens de gemeente al veelvuldig in de samenleving aanwezig in de vorm van inwonersinitiatieven en de inzet van maatschappelijke organisaties. Door factoren als de coronacrisis en eenzaamheid onder ouderen ziet de gemeente ook dat de samenkracht in de samenleving onder druk staat en blijvende aandacht nodig heeft. De gemeente wil daarom maatschappelijke initiatieven als Geven en Nemen blijven stimuleren en inzetten op een goede samenwerking met en tussen maatschappelijke partners.²²

Vergelijking met andere gemeenten: inzet op zelfredzaamheid

Ook andere gemeenten zetten in de aanpak van armoede en schulden vaak in op zelfredzaamheid of het sociaal vangnet van inwoners. De gemeente Oisterwijk heeft dit bijvoorbeeld verbreed naar het begrip samenredzaamheid. Hierbij gaat het niet alleen om de mogelijkheden die inwoners zelf kunnen gebruiken, maar ook om het sociale netwerk van inwoners waarbij inwoners samen zorgen

¹⁶ Zie ook de [facebookpagina van Stichting Geven en Nemen](#).

¹⁷ Gemeente Edam-Volendam. (november 2017). Beleidsplan schuldhulpverlening en armoede aanpak 2018-2022. p. 27.

¹⁸ Gemeente Edam-Volendam. (november 2017). Beleidsplan schuldhulpverlening en armoede aanpak 2018-2022. p. 28.

¹⁹ Gemeente Edam-Volendam. (november 2017). Beleidsplan schuldhulpverlening en armoede aanpak 2018-2022. p. 30.

²⁰ Gemeente Edam-Volendam. (november 2017). Beleidsplan schuldhulpverlening en armoede aanpak 2018-2022. p. 26.

²¹ Jungmann, N., & Wesdorp, P. (2020). Wat is stress-sensitief werken?. In Stress-sensitief werken in het sociaal domein: Inzichten en praktische handvatten voor hulp- en dienstverleners (pp. 1-22). Houten: Bohn Stafleu van Loghum.

²² Gemeente Edam-Volendam (juli 2022). *Integraal Beleidskader Sociaal Domein: Zelf, samen, organiseren*, pp. 15-16.

dat problemen opgelost worden. Dit beroep op zelf- of samenredzaamheid heeft echter ook een keerzijde: niet iedere inwoner heeft een breed sociaal netwerk waarop bij armoede en schulden een beroep gedaan kan worden. Bovendien kampen inwoners in armoede vaak met gevoelens van schaamte, waardoor zij minder snel geneigd zijn anderen of de overheid om hulp te vragen.²³

1.2 De inzet van beleidsinstrumenten in de aanpak

Kernbevinding: De gemeente kent diverse minimaregelingen waar inwoners een beroep op kunnen doen. Dit betreffen onder andere diverse tegemoetkomingen en aanvullende bijdragen zoals bijdragen voor kinderen die naar school gaan (in aanvulling op het kindgebonden budget) en bijdragen om deel te kunnen nemen aan maatschappelijke activiteiten. Voor de minimaregelingen hanteert Edam-Volendam een inkomensgrens van 110 procent van de bijstandsnorm. Daarmee kiest de gemeente ervoor om een kleinere groep mensen te ondersteunen dan de gemeente zou doen met een ruimere inkomensgrens.

Van bijstand tot schoolspullen: de minimaregelingen van de gemeente Edam-Volendam

De gemeente Edam-Volendam heeft zoals elke gemeente een groot aantal regelingen om inwoners met financiële problemen te ondersteunen. De gemeente informeert inwoners via haar website uitgebreid over de mogelijkheden bij de verschillende minimaregelingen. Zo geeft de gemeente op de website niet alleen een overzicht van de beschikbare minimaregelingen, maar legt de gemeente ook uit wie voor welke regeling in aanmerking komt en hoe inwoners een regeling aan kunnen vragen. In de bijlage geeft de rekenkamer een opsomming van deze regelingen.

Edam-Volendam hanteert een lagere inkomensnorm dan omliggende gemeenten

De gemeente Edam-Volendam hanteert voor de meeste ondersteuningsregelingen een inkomensnorm van 110 procent van de bijstandsnorm (het wettelijk sociaal minimum). Veel gemeenten in Nederland gebruiken deze methode om te bepalen of inwoners recht hebben op ondersteuning, maar het percentage mogen gemeenten zelf bepalen.²⁴ In onderstaande tabel geeft de rekenkamer een overzicht van de normbedragen (in 2025) op basis van 110 procent van de bijstandsnorm.

Tabel 2: Overzicht normbedragen op basis van 110 procent van de bijstandsnorm per 1 juli 2025, Edam-Volendam.²⁵

Leefvorm	Maximaal maandinkomen inclusief vakantietoeslag
Alleenstaanden (met of zonder kinderen)	
18 tot 21 jaar	€371,78
21 jaar tot AOW-leeftijd	€1.505,97
Vanaf AOW-leeftijd	€1.683,23 (AOW + maximaal € 153,02 andere inkomsten)
Partners (o.a. getrouwd, samenwonend, gelijkgesteld)	
Beiden 18 tot 21 jaar zonder kinderen	€743,56
Beiden 18 tot 21 jaar met kinderen	€1.173,83
1 van beiden 18-21 jaar en 1 van beiden 21+, zonder kinderen	€1.447,47
1 van beiden 18-21 jaar en 1 van beiden 21+, met kinderen	€1.877,74

²³ Zie: Necker (2024). Rekenkameronderzoek naar armoede en ongelijkheid – innovaties in negen gemeenten: [link](#).

²⁴ Er zijn ook gemeenten, zoals Amsterdam, die uitgaan van bruto inkomensgrenzen en van een percentage van het wettelijk minimumloon. Zie: Gemeente Amsterdam (2025). Wat is een laag inkomen en weinig vermogen: [link](#).

²⁵ Gemeente Edam-Volendam (2025). Regelingen voor mensen met een laag inkomen: [link](#).

Beiden 21 jaar en ouder (met of zonder kinderen)	€2.151,38
Beiden AOW-leeftijd (met of zonder kinderen)	€2.304,48 (AOW + maximaal €209,50 andere inkomsten)
1 van beiden AOW-leeftijd en 1 jonger dan AOW-leeftijd (met of zonder kinderen)	€2.304,48

**Het CPB schat het bruto modaal inkomen in 2025 op €46.500 per jaar.²⁶*

Voor enkele regelingen hanteert de gemeente ook een vermogensgrens. Gemeenten hebben beleidsvrijheid over hoe zij de draagkracht vanuit inkomen én vermogen beoordelen. In de vertaling hiervan kunnen inkomensgrenzen en vermogensgrenzen worden vastgesteld, waarbij ook de vrijlatingen niet verplicht van toepassing zijn (zoals dat bij algemene bijstand wel het geval is).²⁷

In sommige gevallen is de kostendelersnorm van toepassing. De kostendelersnorm houdt in dat de gemeente het inkomen toetst aan een lagere bijstandsnorm wanneer de aanvrager met één of meerdere volwassen huisgenoten samenwoont (kostendelers). De gedachte is dat huishoudens met meerdere volwassen medebewoners de kosten kunnen delen en daardoor minder snel een beroep hoeven te doen op bijstand. De kostendelersnorm is landelijk verplicht. Vanaf 2023 tellen alleen huisgenoten vanaf 27 jaar mee voor de kostendelersnorm.

Vergelijking met andere gemeenten: inkomensgrens

Edam-Volendam heeft met 110 procent van de bijstandsnorm als inkomensgrens een andere norm dan gemeenten in de regio. De buurgemeenten Purmerend,²⁸ Koggenland²⁹ en Waterland³⁰ en de nabijgelegen gemeenten Hoorn³¹ en Landsmeer³² hanteren voor (bijna) elke minimaregeling een inkomensgrens van 120 procent van de bijstandsnorm. De vaststelling van een inkomenspercentage is een politieke keuze. Er zijn gemeenten met een vergelijkbaar inwoneraantal als Edam-Volendam met een hogere inkomensgrens (zoals Bodegraven-Reeuwijk³³, Castricum³⁴ en Moerdijk³⁵) die voor bepaalde regelingen een inkomensgrens van 120 procent van de bijstandsnorm hanteren. Zie figuur 1 voor een visuele weergave van deze percentages. De y-as staat voor het percentage van het wettelijk sociaal minimum.

²⁶ Centraal Planbureau (2025). CEP 2025: [link](#).

²⁷ Zie hiervoor ook artikel 35 Participatiewet en de Memorie van toelichting bij de Wet werk en bijstand: [link](#).

²⁸ Gemeente Purmerend (2025). Inkomensgrenzen Meerdoen-regelingen: [link](#).

²⁹ Gemeente Koggenland (2025). Regelingen bij een laag inkomen: [link](#).

³⁰ Gemeente Waterland (2025). Regelingen bij een laag inkomen: [link](#).

³¹ Gemeente Hoorn (2025). Inkomensgrenzen bij laag inkomen: [link](#).

³² Gemeente Landsmeer (2021). Beleidsplan armoedebestrijding en schuldhelpverlening: [link](#).

³³ Gemeente Bodegraven-Reeuwijk (2025). Hulp bij laag inkomen: [link](#).

³⁴ Zaffier (2025). Bijstandsnormen BUCH-gemeenten: [link](#).

³⁵ Werkplein Hart van West-Brabant (2025). Bijzondere kosten bijzondere bijstand: [link](#).

Figuur 1: inkomensgrens minimaregelingen als percentage van het wettelijk sociaal minimum

1.3 Verdeling van rollen en verantwoordelijkheden in de gemeente

Kernbevinding: Armoedebestrijding en schuldhulpverlening is in Edam-Volendam belegd bij het Sociaal Domein. Hierin is het Breed Sociaal Loket (BSL) ondergebracht.³⁶ Het BSL vormt de centrale toegang voor inwoners die ondersteuning nodig hebben bij schulden, armoede of andere ondersteuningsvragen. Bij het BSL zijn de diverse disciplines in het sociaal domein aangesloten (waaronder naast armoede- en schuldhulpverlening de ondersteuning via de Wmo, Jeugdwet en Participatiewet is ondergebracht), zodat ondersteuningsvragen van inwoners in samenhang bekeken worden.

De gemeente heeft stappen gezet naar een integrale aanpak van sociale problemen

De gemeente Edam-Volendam zet stappen richting een samenhangende aanpak van sociale problemen. Volgens het beleidsplan schuldhulpverlening en armoede-aanpak moet de integrale werkwijze verder worden ontwikkeld door deze beleidsterreinen te verbinden met Wmo, Participatie en Jeugd.³⁷ Het doel is helder: signalen van armoede en schulden eerder opvangen en zo voorkomen dat problemen escaleren. De keuze voor integrale samenwerking is zowel intern als extern van aard. Binnen de gemeentelijke organisatie moeten afdelingen beter op elkaar aansluiten; extern gaat het om nauwere banden met maatschappelijke partners.³⁸ Het perspectief van de inwoner moet het startpunt zijn van de integrale aanpak: hun hulpvraag wordt niet geïsoleerd bekeken, maar in samenhang met andere leefgebieden zoals wonen, zorg en werk. Er ligt ook een duidelijke les uit het verleden. Toen de schuldhulpverlening volledig was uitbesteed, ontstonden knelpunten: de gemeente miste regie, had beperkt zicht op de voortgang en verwees inwoners te snel door naar externe partijen.³⁹ Dat leidde tot versnippering en verminderde effectiviteit. Als antwoord daarop is het Breed Sociaal Loket ingericht. Het Breed Sociaal Loket moet het centrale aanspreekpunt zijn voor inwoners met vragen over schulden, armoede en andere sociale problemen.

³⁶ Gemeente Edam-Volendam (2024). Organogram: [link](#).

³⁷ Gemeente Edam-Volendam. (november 2017). Beleidsplan schuldhulpverlening en armoede aanpak 2018-2022. p. 3.

³⁸ Gemeente Edam-Volendam. (juli 2022). Integraal Beleidskader Sociaal Domein: Zelf, samen, organiseren. p. 5.

³⁹ Gemeente Edam-Volendam. (november 2017). Beleidsplan schuldhulpverlening en armoede aanpak 2018-2022. p. 6.

Het Breed Sociaal Loket heeft een centrale positie in de aanpak

Het Breed Sociaal Loket (BSL) vormt de centrale toegang voor inwoners die ondersteuning nodig hebben bij schulden, armoede of andere ondersteuningsvragen. Er is een fysiek inlooppunt elke donderdag van 8:30–12:30 uur, zonder afspraak, op het Stadskantoor in Volendam. Via het online portaal 'BSL Online' kunnen inwoners formulieren uploaden, aanvragen indienen en de status van hun aanvraag volgen. Ook telefonisch contact is mogelijk.

Het Breed Sociaal Loket is door de gemeente ingericht met drie lagen: frontoffice, midoffice en backoffice.

- **Frontoffice**

De frontoffice fungeert als eerste aanspreekpunt voor inwoners met hulp- of ondersteuningsvragen. Medewerkers hebben hier vooral een 'poortwachtersrol': zij proberen snel duidelijk te krijgen waar iemand het beste geholpen kan worden. Dat kan betekenen dat een inwoner wordt doorverwezen naar een consultant in de midoffice, maar soms ook direct naar een maatschappelijke partner. De effectiviteit van de frontoffice hangt dus sterk samen met het vermogen om vragen goed te doorgronden en op de juiste plek neer te leggen.

- **Midoffice**

In de midoffice werken consultants die specialistische kennis hebben van de belangrijkste wetten in het sociaal domein, zoals de Wmo, de Jeugdwet, de Participatiewet en de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening. Hun rol gaat verder dan het simpelweg toepassen van regels: volgens het integraal beleidskader moeten zij voortdurend balanceren tussen rechtmatigheid (het volgen van de wet) en doelmatigheid (het leveren van passende en werkbare ondersteuning). In de interviews kwam naar voren dat dit in de praktijk vaak neerkomt op de vraag: in hoeverre kan en moet er maatwerk geleverd worden voor de inwoner?⁴⁰

- De backoffice ondersteunt de front- en midoffice, zodat zij zich kunnen concentreren op het directe contact met inwoners en de inhoudelijke beoordeling van hulpvragen.⁴¹

Daarnaast zijn de uitvoering van de Participatiewet, de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening en de Wet inburgering toegewezen aan één van de teamleiders binnen het BSL.⁴² Hoofdstuk 3 gaat nader in op hoe het BSL in de praktijk werkt.

Vergelijking met andere gemeenten: centrale of decentrale toegang?

Net als Edam-Volendam hebben veel gemeenten in de afgelopen jaren de stap gezet naar één loket voor het sociaal domein. De gemeente Oisterwijk kent bijvoorbeeld het Loket Wegwijs: een centrale plek waar inwoners met problemen op het gebied van armoede en schulden terecht kunnen en waarin zowel medewerkers van de gemeente als maatschappelijke partners vertegenwoordigd zijn. De gemeente Hoorn kent de volledig integrale toegang 1.Hoorn voor zowel

⁴⁰ Gemeente Edam-Volendam (juli 2025). Presentatie themasessie gemeenteraad – werk & inkomen, schuldhulpverlening & inburgering.

⁴¹ Gemeente Edam-Volendam. (juli 2022). *Integraal Beleidskader Sociaal Domein: Zelf, samen, organiseren*. p. 11.

⁴² Zo komt naar voren uit de feitenverificatie van de conceptnota van bevindingen.

Wmo, jeugd en armoede – de uitvoering van de participatiewet is door Hoorn echter uitbesteed. De gemeente Diemen kiest voor een zogeheten brede intake: inwoners kunnen zich bij verschillende plekken melden, maar het is de bedoeling dat de betreffende consulent de situatie van inwoners breed bekijkt en wanneer nodig doorverwijst naar de juiste hulp en regelingen.⁴³

⁴³ Zie: Necker (2024). *Rekenkameronderzoek naar armoede en ongelijkheid – innovaties in negen gemeenten*: [link](#).

2. De inwoner in beeld

In dit hoofdstuk gaat de rekenkamer in op de samenstelling en omvang van de doelgroep van minimaregelingen en schuldhulpverlening in Edam-Volendam. De rekenkamer gebruikt daarvoor inzichten van de gemeente zelf, alsmede inzichten uit eerder en eigen onderzoek naar deze doelgroep. Daarmee beantwoordt de rekenkamer de volgende deelvraag:

4. Wat is de samenstelling en omvang van de doelgroep van minimaregelingen en schuldhulpverlening in gemeente Edam-Volendam?

Armoedebelief moet passen bij, en afgestemd zijn op, de inwoners van de gemeente. Waar de ene gemeente veel ZZP'ers heeft met een groot armoederisico, heeft een andere gemeente vooral veel intergenerationele armoede. In dit hoofdstuk wordt nader ingegaan op de specifieke context van de gemeente Edam-Volendam en geeft de rekenkamer een eerste inzicht in hoeverre het gemeentelijk beleid aansluit bij de beoogde doelgroep. In hoofdstuk 3 werkt de rekenkamer dit nader uit, mede aan de hand van fictieve personen die de rekenkamer aan het eind van dit hoofdstuk introduceert. Mede aan de hand hiervan beantwoordt de rekenkamer in het vervolg van dit rapport de volgende vraag:

5. Sluit de inzet van middelen op het gebied van armoede en schuldhulpverlening van de gemeente aan bij de behoefte van de inwoner?

2.1 De doelgroep van het armoede- en schuldhulpverleningsbeleid

Kernbevinding: *Hoewel Edam-Volendam behoort tot de top 10 gemeenten met de rijkste inwoners van Nederland, betekent dit niet dat armoedeproblematiek afwezig is. Ook binnen deze relatief welvarende context zijn er inwoners die door uiteenlopende omstandigheden kampen met armoede en schulden. Het gaat naar inschatting op basis van landelijke data om zo'n 478 inwoners. Uit landelijke data blijkt dat in Edam-Volendam, net als in de rest van Nederland, het aantal huishoudens met geregistreerde problematische schulden sinds 2021 is gestegen van 520 naar 810 huishoudens. De gemeente ziet daarnaast een toename van het aantal mensen met een modaal inkomen of hoger dat tegelijkertijd met armoede- of schuldenproblematiek te maken heeft. Veel inwoners van Edam-Volendam kennen volgens gesprekspartners schaamte rondom armoede of schulden, waardoor ze niet snel hulp accepteren.*

Edam-Volendam kent minder armoede- en schuldenproblemen dan gemiddeld

De gemeente Edam-Volendam bestaat sinds 2016 in haar huidige vorm, ontstaan uit de herindeling van de voormalige gemeenten Edam-Volendam en Zeevang. De gemeente wordt gekenmerkt door een verbonden gemeenschap met een sterke mate van sociale betrokkenheid (onder andere in het kerkelijk en verenigingsleven), een hoog aandeel ondernemers en succesvolle artiesten. Sectoren als kaasproductie, visserij, toerisme en topsport zijn onlosmakelijk verbonden met het imago van de gemeente. De gemeente kent een hechte sociale structuur. Die verbondenheid heeft een keerzijde: schaamte maakt dat inwoners hun financiële problemen liever binnenshuis oplossen. Hulp wordt pas gezocht als de situatie onhoudbaar is, en dan is de schade vaak groter. Bovendien weten inwoners de weg naar formele hulp niet altijd te vinden. Wie uiteindelijk bij de gemeente aanklopt, heeft vaak te maken met een complexe en hevige problematiek. Een voorbeeld van een casus met complexe en hevige problematiek is bijvoorbeeld een inwoner die zowel schulden heeft als psychische problemen. Ook kleine ondernemers en ZZP'ers kunnen met schuldenproblematiek te maken hebben.

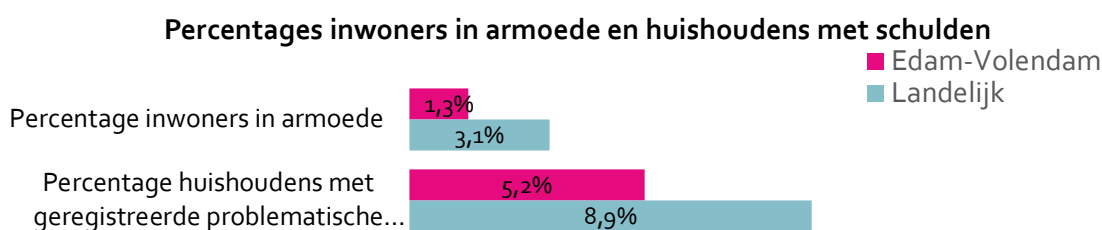

Belastingsschulden komen blijkens de gevoerde gesprekken veel voor, mede als gevolg van uitgestelde betalingen in de coronaperiode. Ook neemt het aantal inwoners met psychische problemen toe, wat de aanpak bemoeilijkt. De gemeente zegt hier in het eigen beleid het volgende over:⁴⁴

"Wat opvalt, ook in onze gemeente, is dat de groep mensen met schulden aan het veranderen is. Waar voorheen de groep mensen met problematische schulden merendeels bestond uit personen met een bijstandsuitkering of werkenden met een zeer laag inkomen, zien we sinds het begin van de kredietcrisis in 2008 een toename van mensen met een modaal inkomen of hoger. Door ontslag, echtscheiding en de crisis op de woningmarkt zijn zij in financiële problemen geraakt." – **beleidsplan schuldhulpverlening en armoede-aanpak**

De veranderende bevolkingssamenstelling en maatschappelijke ontwikkelingen hebben invloed op de vraag en aanbod van ondersteuning binnen de gemeente Edam-Volendam. De Nederlandse samenleving vergrijst in hoog tempo: naar verwachting zullen er in 2030 ruim 2 miljoen mensen 75 jaar en ouder zijn. Uit een recente analyse van het CBS blijkt dat deze vergrijzing zich binnen de gemeente Edam-Volendam sterker manifesteert dan in veel andere gemeenten.⁴⁵ Dit leidt enerzijds op een toenemende druk op voorzieningen voor maatschappelijke ondersteuning, bijvoorbeeld als gevolg van dementie en anderzijds tot een afname van het aantal mantelzorgers en vrijwilligers. Tegelijkertijd groeit het aantal inwoners met ondersteuningsvragen op meerdere gebieden.⁴⁶

In 2023 leefde volgens het CBS 1,3 procent van de inwoners van Edam-Volendam in armoede (ten opzichte van 3,1 procent landelijk gemiddeld). Afgerond betreft dit ongeveer 478 inwoners.⁴⁷ Daarmee behoort Edam-Volendam tot de categorie gemeenten met het laagste aandeel inwoners in armoede.⁴⁸ Het aantal huishoudens met geregistreerde problematische schulden is in Edam-Volendam ook lager dan landelijk gemiddeld. Op 1 januari 2024 hadden 810 huishoudens in Edam-Volendam te maken met problematische schulden (5,2 procent van de huishoudens), ten opzichte van 8,9 procent landelijk gemiddeld.⁴⁹ Hoewel ook dit percentage vrij laag lijkt, is het aantal huishoudens met problematische schulden in Edam-Volendam net als in de rest van Nederland flink gestegen: op 1 januari 2021 waren er in Edam-Volendam namelijk 520 huishoudens met problematische schulden (3,5 procent van het aantal huishoudens).⁵⁰

Figuur 2: cijfers armoede en schulden CBS 2023

⁴⁴ Gemeente Edam-Volendam. (november 2017). Beleidsplan schuldhulpverlening en armoede aanpak 2018-2022. p. 15.

⁴⁵ Centraal Bureau voor de Statistiek. (1 januari, 2024). Jongeren en ouderen per gemeente.

⁴⁶ Gemeente Edam-Volendam. (juli 2022). Integraal Beleidskader Sociaal Domein: Zelf, samen, organiseren. p. 4.

⁴⁷ Het aantal inwoners van de gemeente Edam-Volendam was volgens het CBS op 1 januari 2023 36.760 inwoners. 1,3 procent hiervan is 477,88, dus afgerond 478 inwoners.

⁴⁸ CBS (2024). Armoede en schulden: alle CBS-feiten en cijfers over armoede en schulden op landelijk en gemeentelijk niveau: [link](#).

⁴⁹ CBS (2024). Schuldenproblematiek in beeld – huishoudens met geregistreerde problematische schulden, per gemeente: [link](#).

⁵⁰ CBS (2024). Schuldenproblematiek in beeld – huishoudens met geregistreerde problematische schulden, per gemeente: [link](#).

Wat kenmerkt de inwoners van Edam-Volendam?

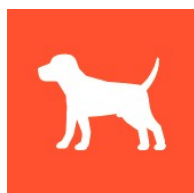
Om een beeld te krijgen van de kenmerken van groepen inwoners hebben wij een model gebruikt dat op basis van een grote hoeveelheid data en indicatoren een inschatting geeft van de groepen inwoners in Edam-Volendam, en hoe deze vertegenwoordigd zijn. Dit model is eveneens door Necker gebruikt in het onderzoek naar armoede in negen gemeenten in 2024. In bijlage 2 is een technische verantwoording opgenomen waarin de werkwijze om te komen tot deze profielen nader is toegelicht.

Elk van deze acht profielen heeft eigen kenmerken. Deze profielen zijn ingedeeld aan de hand van inkomen, de wijze waarop deze groepen contact willen hebben met de gemeente, opleidingsniveau en sociale omgeving. Op sommige onderdelen overlappen de profielen elkaar, of lijken profielen een brede groep mensen te beschrijven. De profielen onderscheiden we van elkaar op basis van enkele bepalende kenmerken: inkomen, opleidingsniveau, sociaal netwerk en de houding ten opzichte van de overheid. Door voor Edam-Volendam te bepalen wat de samenstelling en grootte van ieder profiel is, kunnen we inschatten wat inwoners van de gemeente verwachten bij armoede en schulden.

Profiel: Oranje

- Alle leeftijden
- Praktisch opgeleid.
- Inkomen modaal of onder modaal.
- Weinig vertrouwen in de gemeente; moet actief worden opgezocht.

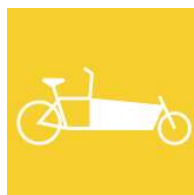
Profiel: Rood

- Leeftijd 55 jaar en ouder.
- Opleidingsniveau theoretisch.
- Inkomen hoger dan gemiddeld.
- Met (pre)pensioen.

Profiel: Groen

- Leeftijd 65 jaar en ouder.
- Inkomen beneden modaal.
- Praktisch opgeleid.
- Gepensioneerd, wonen alleen of met hun partner.
- Worden lastig bereikt door de gemeente.

Profiel: Geel

- Leeftijd tussen de 30 en 65.
- Inkomen modaal of boven modaal.
- Opleidingsniveau theoretisch.

Profiel: Bruin

- Leeftijd 30 - 65 jaar.
- Inkomen beneden modaal of modaal.
- Praktisch opgeleid.
- Gezinnen met kinderen.
- Veel last van schaamte rondom geldproblematiek.

Profiel: Roze

- Leeftijd 25 tot 65 jaar.
- Praktisch opgeleid.
- Beneden modaal inkomen.
- Weinig vertrouwen in de overheid en moeilijk te bereiken.

Profiel: Paars

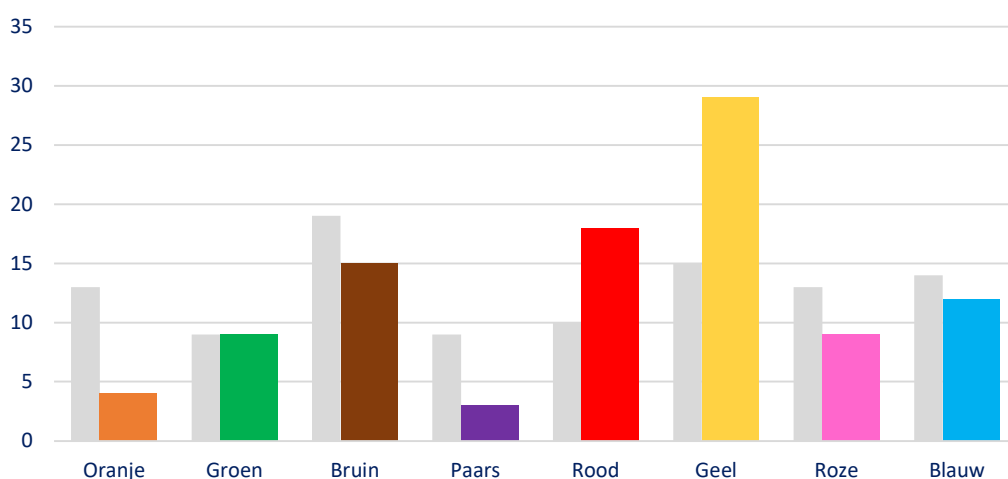
- Leeftijd tussen de 18 en 40.
- Theoretisch opgeleid.
- Verdienen boven modaal óf gaan dit binnenkort doen.

Profiel: Blauw

- Leeftijd tot 45.
- Praktisch of theoretisch opgeleid.
- Gemiddeld inkomen.
- Alleenstaand of samenwonend, vaak voor het eerst in een koopwoning.

De verdeling over de gemeente Edam-Volendam

In onderstaand overzicht zijn de inwoners van Edam-Volendam ingedeeld in acht profielen. De grijze balk is het percentage van een bepaalde groep gemiddeld in Nederland, de gekleurde balk is het percentage van een bepaalde groep in de gemeente Edam-Volendam.

Figuur 4: Overzicht verdeling inwonersprofielen Edam-Volendam.

In bovenstaande grafiek valt met name op dat de inwonersprofielen **rood** (55 jaar en ouder, theoretisch opgeleid, hoger dan gemiddeld inkomen) en **geel** (middelbare leeftijd, theoretisch opgeleid, modaal of bovenmodaal inkomen) in Edam-Volendam veel sterker vertegenwoordigd zijn dan landelijk gemiddeld. Dit zijn inwonersgroepen die relatief minder ondersteuning van de gemeente nodig hebben en ook minder snel te kampen hebben met armoede- of schuldenproblematiek.

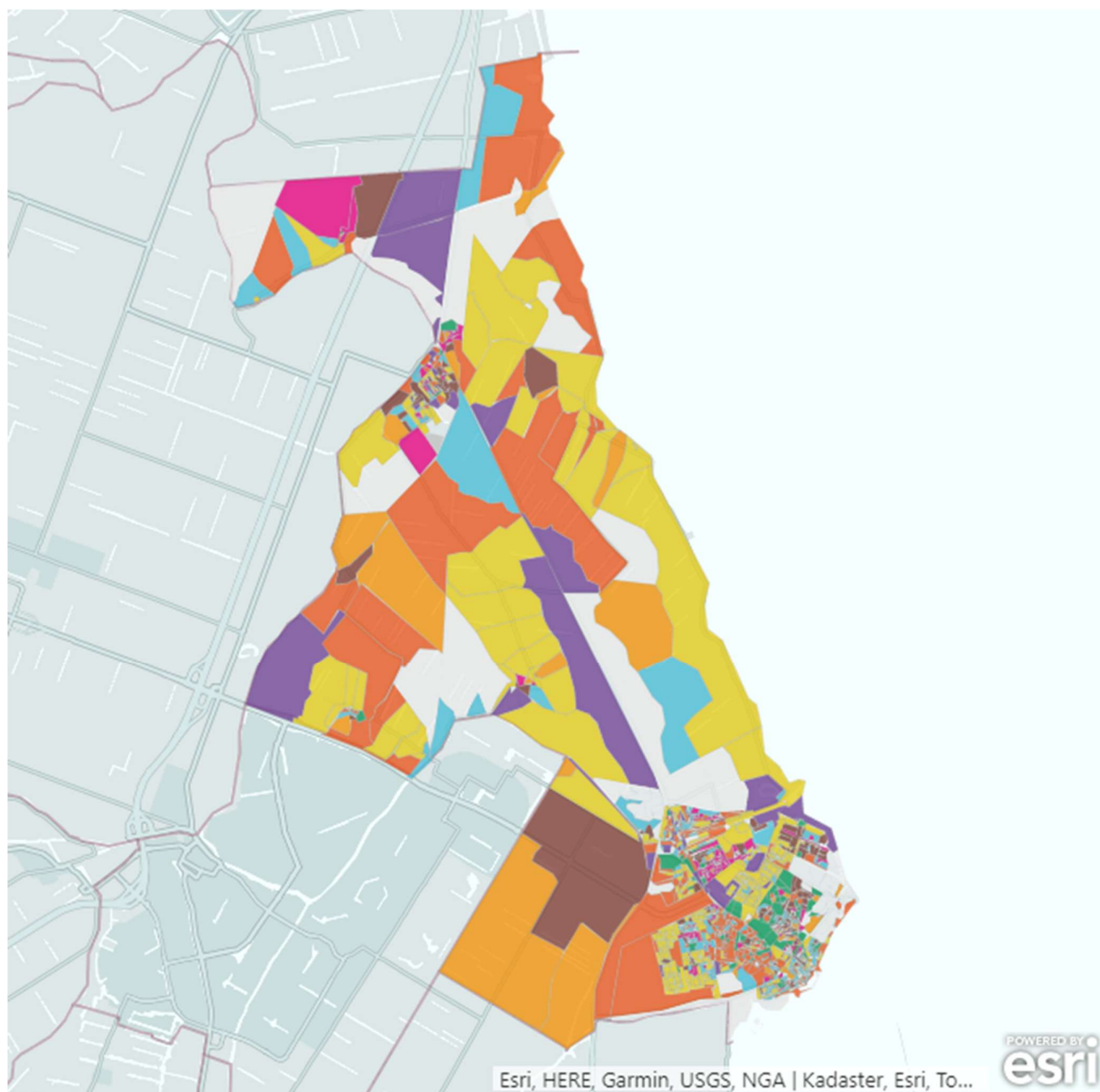
Daarnaast zijn de profielen **oranje** (lager opgeleid, weinig vertrouwen in de overheid) en **paars** (relatief jong, theoretisch opgeleid) en in mindere mate de profielen **blauw** (gemiddeld inkomen tot 45 jaar), **roze** en **bruin** (allebei praktisch opgeleid en relatief weinig vertrouwen in de overheid) in Edam-Volendam minder vertegenwoordigd dan landelijk gemiddeld. Met name de laatste twee groepen hebben veelal meer ondersteuning nodig van de gemeente bij armoede- en schuldenproblematiek.

Onderstaande afbeelding geeft per wijk aan welk profiel het meest aanwezig is.⁵¹ Deze laten zien dat de inwonersprofielen die cijfermatig gezien het grootst zijn, niet in iedere wijk de grootste inwonersprofielen zijn. In deze afbeelding is duidelijk te zien dat in het merendeel van Edam-Volendam

⁵¹ Deze kaart is gebaseerd op de postcodegebieden van de gemeente Edam-Volendam, conform de werkwijze van Citisens (zie bijlage 2). Deze gebieden komen niet altijd overeen met de wijkindeling zoals de gemeente die zelf hanteert.

de gele en rode profielen goed vertegenwoordigd zijn. Profielen die meer ondersteuning nodig hebben (roze, bruin, groen), zijn op het eerste gezicht minder duidelijk aanwezig, maar zijn in bepaalde wijken wel duidelijk vertegenwoordigd. Met name (verspreid) in de dorpskernen Volendam, Edam en Oosthuizen.

Figuur 5: Overzichtskartaal: grootste inwonersprofiel per postcodegebied in de gemeente Edam-Volendam.

2.2 Aansluiting van de gemeentelijke inzet op de behoeften van de doelgroep

Kernbevinding: De inzet van de gemeente richt zich op twee pijlers: enerzijds vroegsignalering en preventie, zodat problemen tijdig in beeld zijn, en anderzijds een beroep doen op de zelfredzaamheid van inwoners. Dit in aansluiting op de verschillende ondersteuningsregelingen die er in de gemeente bestaan. De gemeente probeert met deze aanpak in te spelen op de maatschappelijke context van Edam-Volendam: er is een hoge gepercipieerde sociale cohesie, hoewel er onder inwoners met armoede- en schuldproblemen

ook veel schaamte bestaat om hun problemen bespreekbaar te maken en hulp te zoeken. De mate waarin de aanpak van de gemeente slaagt is mede door deze omstandigheden sterk afhankelijk van factoren die buiten de invloed van de gemeente liggen. Inwoners die bij de gemeente aankloppen ontvangen meestal hulp en ondersteuning, maar een groot deel van de inwoners is niet bij de gemeente in beeld en de gemeente weet die groep ook niet te bereiken met de huidige aanpak.

De gemeente probeert met het armoedebelief in te spelen op de sociale context

De huidige inzet van de gemeente – het bieden van toegankelijke ingangen en het stimuleren van eigen regie – past bij een bevolking die in grote mate zelf- of samenredzaam is. Deze aanpak werkt vooral voor inwoners die weten waar zij hulp kunnen vinden en in staat zijn die stap te zetten. Zoals uit de vorige paragraaf naar voren kwam is een groot deel van de inwoners van de gemeente ook in staat om die stap te zetten of terug te vallen op andere hulpmiddelen van bijvoorbeeld familie en vrienden. Uit de voor dit onderzoek gevoerde gesprekken komt het beeld naar voren dat inwoners van de gemeente in eerste instantie geneigd zijn om bij financiële problemen eerst een beroep te doen op het eigen sociale netwerk. Pas wanneer de hulp en ondersteuning via die weg niet mogelijk is, doen inwoners een beroep op de gemeente of andere organisaties die hulp en ondersteuning kunnen bieden. Consulents van het Breed Sociaal Loket en het Wijksteunpunt (zie ook hoofdstuk 3) zien blijkens de gesprekken dan ook vaak gevallen voorbijkomen van multiproblematiek: inwoners die met meerdere (financiële) problemen te kampen hebben en dus genoodzaakt zijn bij de overheid of maatschappelijke organisaties aan te kloppen. De gemeente probeert met vroegsignalering, met name in de vorm van huisbezoeken naar aanleiding van signalen van 'vastelastenpartners' (zie paragraaf 3.3.) dit soort gevallen tijdig in beeld te krijgen. De integrale aanpak van de gemeente en maatschappelijke partners biedt de ruimte om de persoonlijke situatie van inwoners met een hulpvraag vanuit meerdere perspectieven te benaderen en zo een passende (maatwerk)oplossing te vinden. In hoofdstuk 3 gaat de rekenkamer hier nader op in.

Het risico bestaat dat kwetsbare doelgroepen uit beeld blijven

Tegelijkertijd is er een risico dat juist de meest kwetsbare groepen buiten beeld blijven. Inwoners die door schaamte of onbekendheid geen contact zoeken, melden zich pas bij complexe problematiek, waardoor hulp zwaarder en kostbaarder wordt. De gemeente is hierbij sterk afhankelijk van maatschappelijke partners, die op hun beurt ook merken dat bepaalde doelgroepen moeilijk bereikbaar zijn. Gemeente en partners zetten diverse middelen in om deze inwoners toch in beeld te krijgen, zoals met de eerder genoemde vroegsignalering, maar ook door de drempel om hulp en ondersteuning te vragen zo laag mogelijk te maken.

In het volgende hoofdstuk gaat de rekenkamer verder in op de inzet van de gemeente in de praktijk, evenals de inzet van maatschappelijke partners.

Maak kennis met Dennis, Shannah en Omar

In dit onderzoek is gekozen om de handelingswijze van de gemeente Edam-Volendam te illustreren aan de hand van drie casussen. Deze casus zijn realistisch, maar fictief, en ook in eerder onderzoek door Necker toegepast. In het volgende hoofdstuk wordt in kaders toegelicht hoe deze personen door de gemeente geholpen zouden worden.

Dennis: alleenstaande man, (dreigende) schuldenproblematiek:

"Mijn naam is Dennis. Ik ben een alleenstaande man van 32 met een dochter van 11 en ben een halfjaar geleden ontslagen. Ik had weinig spaargeld en ontvang geen uitkering. Ik heb nog geen nieuwe baan gevonden. Ik heb al een paar maanden mijn huur en energierekening niet betaald. Een incassobureau heeft me al twee brieven gestuurd. Ik heb weinig vertrouwen in de overheid en krijg hier heel veel stress van. Kan de gemeente mij helpen?"

Dennis heeft vooral een financieel probleem. In de praktijk zien we echter dat financiële problematiek kan leiden tot een kleinere sociale kring, en er is vaak geen geld over voor sport, cultuur of vrijetijdsactiviteiten. Dennis past in het bruine profiel.

Shannah: zwanger, slechte woonruimte

"Ik ben Shannah, 26 jaar, zeven maanden zwanger en woon in een huis met slechte isolatie met een hoge energierekening waardoor ik mijn rekeningen niet meer kan betalen. De kraamzorg zegt dat mijn huis niet goed is voor de baby. Ik weet niet waar ik naartoe moet. Ik heb geen contact met mijn ouders en ook niet met de vader van de baby."

Shannah heeft meerdere problemen en is dus gebaat bij een integrale aanpak. Ze heeft financiële problemen die een acuut probleem veroorzaken. Daarnaast heeft ze een beperkt sociaal netwerk waar ze op terug kan vallen. Shannah past in het roze profiel.

Omar: armoede en weigert hulp van de overheid

"Mijn naam is Omar, 74, en ik heb een klein pensioentje. Ik kan niet zo goed met geld omgaan en heb al best veel schulden gemaakt. Er zijn al weleens mensen van de gemeente bij mij langs geweest maar meestal stuur ik ze snel weer weg. Mijn Nederlands is niet zo goed."

Er zijn in elke gemeente, en ook in Edam-Volendam, een groot aantal mensen met een laag vertrouwen in de overheid. Deze mensen worden een stuk lastiger bereikt. Dat Omar niet zo goed Nederlands spreekt maakt het nog complexer. Omar past in het groene profiel.

3 Uitvoering en samenwerking

In dit hoofdstuk kijkt de rekenkamer naar de vertaling van het beleidskader naar de uitvoering van het armoedebelaid. We doorlopen daarvoor de stappen die een inwoner ook zou doorlopen in het zoeken en vinden van ondersteuning: preventie, signalering, toegang, toekenning. Daarnaast kijken we naar de inrichting van de casusregie.

Omdat maatschappelijke partners een belangrijke rol spelen in de uitvoering van het armoedebelaid, start het hoofdstuk met een beschrijving van de samenwerking met maatschappelijke partners.

Hiermee beantwoordt de rekenkamer de volgende deelvragen:

6. Hoe werken verschillende gemeentelijke afdelingen met elkaar samen in de uitvoering van het armoedebelaid en schuldhulpverlening?
7. Hoe werkt de gemeente samen met maatschappelijke partners op het gebied van armoedebelaid en schuldhulpverlening?
8. Hoe geeft de gemeente in de uitvoering vorm aan preventie, vroegsignalering, toegang, toekenning, casusregie en doelbereik op het gebied van armoede en schuldhulpverlening?

3.1 Samenwerking met maatschappelijke partners

Kernbevinding: De samenwerking tussen de gemeente en de maatschappelijke partners verloopt over het algemeen goed, maar er zijn enkele verbeterpunten. Zo is de sociale kaart niet volledig en is het proces van doorverwijzen niet optimaal efficiënt.

De gemeente hecht veel waarde aan samenwerking met maatschappelijke partners

De gemeente Edam-Volendam hecht grote waarde aan een sterke en goed afgestemde samenwerking met haar partners binnen het sociaal domein. Hierin wil de gemeente 'de regie pakken' in het versterken van de samenwerking tussen formele en informele zorg.⁵² In de samenwerking werkt de gemeente vanuit verschillende rollen. Zo treedt de gemeente op als facilitator van de sociale kaart van en voor professionals. De gemeente faciliteert dit door middel van een digitaal portaal, waar iedere organisatie zelf informatie actueel houdt. De gemeente houdt regie door "halfjaarlijks de informatie in de sociale kaart te controleren en waar nodig te actualiseren."⁵³ Wat betreft ontmoeting, geeft de gemeente aan dat partners hier zelf verantwoordelijk voor zijn. De gemeente reageert actief en meedenkend op initiatieven van partners om bij elkaar te komen. Wanneer het niet lukt, of wanneer

⁵² Gemeente Edam-Volendam. (juli 2022). Integraal Beleidskader Sociaal Domein: Zelf, samen, organiseren. p. 7.

⁵³ Gemeente Edam-Volendam. (juli 2022). Integraal Beleidskader Sociaal Domein: Zelf, samen, organiseren. p. 10.

bepaalde thematiek centraal moet staan, organiseert de gemeente bijeenkomsten.⁵⁴ Tot slot neemt de gemeente ook een regisserende rol op zich in het afstemmen van processen en het vereenvoudigen van communicatie. Inwoners moeten niet onnodig belast worden met het herhaaldelijk verstrekken van persoonsgegevens of het telkens opnieuw vertellen van hun verhaal.⁵⁵ Door het op elkaar afstemmen van werkwijzen, werkt de gemeente aan een eenduidige en toegankelijke dienstverlening. Dit bevordert niet alleen de efficiëntie, maar draagt ook bij aan de herkenbaarheid en laagdrempeligheid. In bijlage 4 is een overzicht van maatschappelijke partners te vinden.

De samenwerking met maatschappelijke partners verloopt goed, maar kan altijd beter

Uit interviews met betrokken partijen blijkt dat de samenwerking in de basis goed verloopt. Partners hebben vaste contactpersonen binnen de gemeente, ervaren korte lijnen en waarderen de bereikbaarheid van de ambtelijke organisatie en het wijksteunpunt. Periodieke overleggen dragen bij aan kennisdeling en gezamenlijke probleemoplossing. Maatschappelijke partners spelen een belangrijke rol als schakel tussen de gemeenschap en de overheid; zij brengen signalen en behoeften vanuit de samenleving in, waardoor beleid beter kan aansluiten bij de inwoners.

Verbeterpunten

Hoewel de samenwerking positief wordt beoordeeld, zijn er punten waar de samenwerking verbeterd kan worden:

- **Overlegstructuur:** De frequentie en vorm van overleggen verschillen per partner. Sommige partners ervaren dat de gemeente veel bijeenkomsten organiseert en een actieve rol inneemt, terwijl anderen juist behoefte hebben aan meer ketenoverleggen.
- **Rol- en verantwoordelijkheidsverdeling:** Bij doorverwijzingen is niet altijd duidelijk welke medewerker of afdeling binnen de gemeente verantwoordelijk is, wat kan leiden tot onnodige doorverwijzingen van inwoners.
- **Sociale kaart:** Hoewel recent vernieuwd, wordt de sociale kaart door partners als incompleet ervaren. Vooral organisaties die niet in de gemeente zelf zijn gevestigd (zoals OverRood) en specifieke initiatieven ontbreken, terwijl deze juist moeilijk vindbaar zijn voor inwoners en andere partners. Er is behoefte aan bredere opname en actief delen van de sociale kaart, ook met nieuwe of externe partners.
- **Betrokkenheid bij samenwerking:** Niet alle relevante medewerkers worden standaard betrokken bij het contact tussen gemeente en partners, wat kan leiden tot gemiste kansen voor inhoudelijke afstemming en betere dienstverlening.

3.2 Preventie

Kernbevinding: *Preventie is een speerpunt in het beleidskader van Edam-Volendam voor het sociaal domein. Dit past ook bij de visie van de gemeente op zelfredzaamheid en samenkracht van inwoners. De gemeente organiseert samen met maatschappelijke partners veel acties op het gebied van preventie, gericht op verschillende doelgroepen. Preventie bestaat in Edam-Volendam uit een combinatie van het persoonlijk benaderen van inwoners en inzetten op zichtbaarheid van ondersteuning en hulp in brede zin.*

Preventie is een speerpunt voor de aanpak in Edam-Volendam

Preventie vormt een speerpunt binnen het gemeentelijk beleid van de gemeente Edam-Volendam. De gemeente hanteert de volgende definitie van schuldpreventie: "Schuldpreventie is een mix van maatregelen, activiteiten en voorzieningen die er op gericht zijn dat mensen financieel vaardig worden

⁵⁴ Gemeente Edam-Volendam. (juli 2022). Integraal Beleidskader Sociaal Domein: Zelf, samen, organiseren. p. 10.

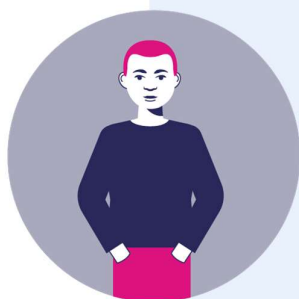
⁵⁵ Gemeente Edam-Volendam. (juli 2022). Integraal Beleidskader Sociaal Domein: Zelf, samen, organiseren. p. 11.

en zich zo gedragen dat zij hun financiën op orde houden.”⁵⁶ Volgens het integraal beleidskader is een preventieve benadering essentieel om zowel de zelfredzaamheid van inwoners te versterken als de kosten binnen het sociaal domein beheersbaar te houden. Deze preventieve aanpak richt zich met name op inwoners die door ingrijpende life-events, zoals een echtscheiding, werkloosheid, het overlijden van een partner, ziekte of faillissement geconfronteerd worden met inkomensverlies.⁵⁷ Daarnaast stuurt Edam-Volendam stuurt een informatiebrief aan inwoners die binnenkort 18 jaar worden. Met deze communicatie brengt de gemeente zaken onder de aandacht waar de overheid en de gemeente inwoners kan ondersteunen. Jongeren worden via een 'prijsspel' aangemoedigd om een checklist in te vullen om te kijken welke zaken jongeren nog moeten regelen voordat zij 18 worden, bijvoorbeeld inschrijven voor een (huur)woning of het regelen van een zorgverzekering. Verder is er een groeiende focus voor schuldpreventie onder jongeren.

Uit de gesprekken met betrokken consultants en medewerkers komt naar voren dat preventie in Edam-Volendam een combinatie is van persoonlijke benadering en brede zichtbaarheid. De consultants gaan op reguliere basis op huisbezoek bij inwoners. Wanneer iemand niet thuis is, laten zij een kaartje achter met een laagdrempelig aanbod om contact op te nemen. Daarnaast wijzen zij actief op de diensten die via het wijksteunpunt beschikbaar zijn. Deze persoonlijke aanpak wordt aangevuld met bredere, publieksgerichte communicatie. Via de website GeldFIT kunnen inwoners informatie vinden en ondersteuning krijgen bij het op orde brengen van hun financiële situatie. Hierbij wordt ook verwezen naar het voorliggend veld, zodat inwoners snel de weg vinden naar passende hulp. In paragraaf 3.4 gaat de rekenkamer nader in op voorlichting aan inwoners over hulp en ondersteuning.

Wat leren we van Dennis?

Dennis heeft weinig vertrouwen in de overheid, en ontvangt nog geen uitkering of ondersteuning van de gemeente. Voor mensen zoals Dennis is het belangrijk dat de mogelijkheden voor ondersteuning makkelijk toegankelijk en begrijpelijk zijn. GeldFIT is daar een mooie methode voor.

Uit onderzoek (bijvoorbeeld in het recente onderzoek van het SCP genaamd Zien, luisteren en helpen) blijkt echter dat inwoners met weinig vertrouwen in de overheid vaak niet zelf de eerste stap richting ondersteuning zetten, terwijl gemeenten in beleid dit wel van hen vragen. Een meer persoonlijke benadering zou, ook Dennis, daarin helpen. De gemeente Edam-Volendam organiseert dit onder meer via het Wijksteunpunt en de buurtkamers, maar Dennis zal eerder terugvallen op hulp van zijn sociale netwerk. Dat kan Dennis helpen, maar mogelijk ontloopt Dennis daardoor hulp en ondersteuning van de gemeente waar hij wel recht op heeft.

⁵⁶ Gemeente Edam-Volendam. (november 2017). Beleidsplan schuldhulpverlening en armoede aanpak 2018-2022. p. 27.

⁵⁷ Gemeente Edam-Volendam. (november 2017). Beleidsplan schuldhulpverlening en armoede aanpak 2018-2022. p. 28.

Vergelijking met andere gemeenten: preventie

Anders dan bij vroegsignalering hebben gemeenten relatief meer beleidsvrijheid om preventie in te richten.⁵⁸ Dat maakt dat er het sterk per gemeente verschilt hoe de preventie is vormgegeven. Hieronder benoemen we drie voorbeelden uit Hoorn, Druten en Oisterwijk.

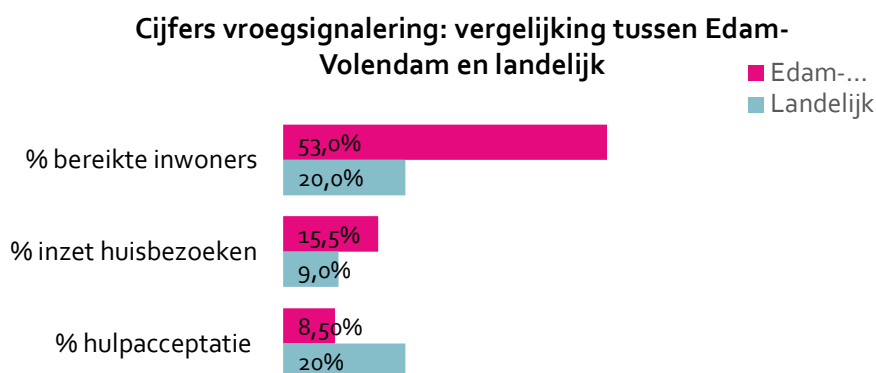
De gemeente Hoorn geeft voorlichting over geldproblematiek aan werkgevers. Ook voeren ze preventief gesprekken met broodfondsen (voor ZZP'ers), organiseren ze voorlichting over geldproblemen op scholen en gaan ze bij mensen langs na levensveranderende gebeurtenissen, zoals een echtscheiding. Tijdens zo'n bezoek worden mensen ingelicht over het aanbod van regelingen.

Ook in Druten schenkt men aandacht aan life-events. Als een inwoner 70 wordt, of bij het overlijden van een partner, komen welzijnswerkers langs voor een huisbezoek. Ook is de gemeente aangesloten op de Verwijsindex Schuldhulpverlening. Zo worden, als iemand schuldhulpverlening ontvangt, extra deurwaarderskosten voorkomen.

In de gemeente Oisterwijk wordt invulling gegeven aan preventie door in te zetten op nazorg na schuldhulpverlening. Zo wordt terugval voorkomen. Ook bieden maatschappelijke partners trainingen aan inwoners om de financiële administratie op orde te krijgen.

3.3 (Vroeg)signalering, stress en schaamte

Kernbevinding: Sinds 2022 geeft de gemeente meer aandacht aan vroegsignalering. De gemeente Edam-Volendam heeft vroegsignalering actief en persoonsgericht ingericht, met een relatief hoog bereik onder inwoners (53%, t.o.v. 20% landelijk) en een bovengemiddelde inzet op huisbezoeken (15,5% van de meldingen, t.o.v. 9% landelijk). Consulenten zijn hiervoor getraind in gespreksvoering. Ondanks deze intensieve aanpak blijkt de hulpacceptatie laag: slechts 8,5% van de bereikte huishoudens stemde in met schuldhulpverlening, tegenover een landelijk gemiddelde van 20%. De lage hulpacceptatie hangt volgens gesprekspartners mogelijk samen met factoren als schaamte en een sterke doe-het-zelfhouding onder inwoners. Zie ook figuur 6. Waarom mensen geen hulp accepteren wordt momenteel echter niet bijgehouden en is ook niet altijd te herleiden, geven gesprekspartners aan.

Figuur 6: percentages vroegsignalering Edam-Volendam en landelijk

⁵⁸ In de Memorie van Antwoord bij de Wet gemeentelijke schuldverlening staat dat het expliciet aan gemeenten is gelaten hier nadere invulling aan te geven. Zie: Eerste Kamer der Staten-Generaal (2011). Memorie van antwoord Wet gemeentelijke schuldhulpverlening: [link](#).

Vroegsignalering in de schuldenproblematiek en stressbestendigheid

Uitgelicht: landelijk convenant vroegsignalering

Onder leiding van de Nederlandse Vereniging voor Volkskrediet (NVVK) hebben de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) en 'vastelastenpartners' (onder andere zorgverzekeraars, energieleveranciers en verhuurders) een convenant gesloten om de wettelijk verplichte vroegsignalering uit te werken in concrete samenwerkingsafspraken. De vastelastenpartners mogen zonder toestemming van de betrokken klant informatie delen met de gemeente over bijvoorbeeld betaalachterstanden bij huur, energie of zorgverzekeringen. De gemeente kan dan gericht inwoners schuldhelpverlening bieden. Met toestemming van de betreffende inwoner kan de gemeente inwoners met (dreigende) schulden doorverwijzen naar schuldhelpverlening (*intern doorverwijzen*) en kunnen bedrijven en instellingen klanten met (vermoedelijke) schulden 'warm' doorverwijzen naar de gemeente (*extern doorverwijzen*).⁵⁹

Gemeenten hebben aanzienlijke beleidsvrijheid in de wijze waarop zij deze vroegsignalering organiseren en uitvoeren. Gemeenten bepalen bijvoorbeeld zelf:

- / Welke signalen zij prioriteren (bijvoorbeeld huurachterstand boven energieachterstand);
- / Hoe snel zij contact opnemen met inwoners na een signaal. Gemeenten zijn in ieder geval verplicht om binnen 4 weken een gesprek aan te bieden na ontvangst van een signaal (als de inwoner dit aanbod heeft geaccepteerd);⁶⁰
- / Op welke manier dat contact plaatsvindt (per brief, telefonisch, huisbezoek);
- / Welke samenwerkingspartners lokaal worden betrokken (zoals wijkteams, vrijwilligersorganisaties, woningcorporaties of lokale energiecoöperaties).

De gemeente Edam-Volendam kiest ervoor om zoveel mogelijk huisbezoeken af te leggen. De consulenten die deze huisbezoeken afleggen hebben een training in gesprekstechnieken gehad. Uit gesprekken blijkt dat de huisbezoeken vaak goed verlopen, maar dat de opvolging lastiger is: om de juiste ondersteuning te krijgen moeten inwoners documenten aanleveren bij de gemeente, maar dit gebeurt niet altijd. Inwoners kunnen hierbij geholpen worden door Humanitas en OverRood, maar ook de inzet van deze maatschappelijke organisaties heeft niet altijd het effect dat inwoners de benodigde documenten aanleveren.

Vroegsignalering in Edam-Volendam is actief, maar met terughoudende hulpacceptatie

In 2024 ontving de gemeente Edam-Volendam 756 signalen over betalingsachterstanden via het landelijke systeem voor vroegsignalering van schulden. De meldingen kwamen binnen via zorgverzekeraars (394), energieleveranciers (250), waterbedrijven (86) en woningcorporaties (26). Omdat sommige huishoudens meerdere betalingsachterstanden hadden – bijvoorbeeld voor zowel huur als energie – gaat het in totaal om ongeveer 400 huishoudens. Van deze groep wist de gemeente in 213 gevallen contact te leggen; dat is 53 procent. Daarmee scoort Edam-Volendam ruim boven het landelijk gemiddelde, waar slechts in 20 procent van de meldingen daadwerkelijk contact wordt gelegd. De gemeente Edam-Volendam legt dan ook veel huisbezoeken af: in 2024 waren dat 62 huisbezoeken, zo'n 15,5 procent van alle huishoudens met een melding. Dat ligt aanzienlijk hoger dan het landelijke

⁵⁹ NVVK (2025). Vroegsignalering: [link](#); NVVK (2025). Landelijk convenant vroegsignalering: [link](#).

⁶⁰ Zie artikel 4, eerste lid, onderdeel b Wet gemeentelijke schuldhelpverlening.

gemiddelde van 9 procent. Gemeenten die vaker huisbezoeken inzetten, zien doorgaans hogere slagingspercentages in contactlegging én hulpaanvaarding.⁶¹

Van de 213 bereikte huishoudens stemden er slechts 18 in met verdere schuldhelpverlening: een acceptatiegraad van ongeveer 8,5 procent. Daarnaast werd in 28 gevallen een betalingsregeling getroffen. Landelijk accepteert gemiddeld 20 procent van de bereikte huishoudens hulp. De lagere hulpacceptatie in Edam-Volendam kan volgens gesprekspartners wijzen op terughoudendheid bij inwoners om hulp te accepteren. Dit is in lijn met het beeld van de inwoner in Edam-Volendam: mensen willen het graag zelf oplossen. Waarom mensen geen hulp accepteren wordt momenteel echter niet bijgehouden en is ook niet altijd te herleiden, geven gesprekspartners aan. Desondanks laat de gemeente met deze cijfers zien dat een proactieve aanpak – met nadruk op persoonlijk contact – leidt tot substantieel meer bereik dan gemiddeld in Nederland.

Uit de interviews komt naar voren dat inwoners verschillende belemmeringen ervaren bij het zoeken van hulp bij financiële problemen. Een veelgenoemde drempel is schaamte. Veel mensen proberen in eerste instantie zelfstandig een oplossing te vinden, al dan niet met ondersteuning van familie of het eigen sociale netwerk. Dit vertraagt of voorkomt de toeleiding naar gemeentelijke hulp.

In enkele gevallen wordt ondersteuning geboden via andere kanalen, zoals werkgevers die actief hulp aanbieden aan medewerkers met financiële zorgen. Dergelijke initiatieven kunnen de urgentie of bereidheid om een gemeentelijk hulpaanbod te accepteren verminderen, ook wanneer dit aanbod wordt gedaan naar aanleiding van vroegsignalering. Volgens betrokken professionals betreft een aanzienlijk deel van de signalen inwoners met relatief kleine schulden. Voor deze groep bestaat terughoudendheid om zich tot de gemeente te wenden, mede vanwege de perceptie dat gemeentelijke betrokkenheid als bemoeizuchtig wordt ervaren. Deze beeldvorming kan het bereik van vroegsignalering beperken. Uit de gesprekken blijkt dat huisbezoeken niet automatisch leiden tot hulpacceptatie. Tijdens een huisbezoek wordt informatie verstrekt over beschikbare ondersteuning, maar de keuze om een vervolgesprek aan te gaan of hulp te accepteren ligt nadrukkelijk bij de inwoner zelf. In praktijk blijkt dat lang niet alle inwoners hier gebruik van maken. De gemeente heeft geïnvesteerd in training van consultants die betrokken zijn bij vroegsignalering. Medewerkers hebben onder meer trainingen gevolgd op het gebied van gesprekstechnieken, communicatievaardigheden en omgaan met agressie. In deze trainingen was echter geen specifieke aandacht voor het omgaan met gevoelens van schaamte bij inwoners – terwijl dit in de praktijk een belangrijke factor blijkt te zijn bij het weigeren van hulp.

Vergelijking met andere gemeenten : vroegsignalering

Alle gemeenten zijn verplicht vroegsignaleringsmeldingen op te volgen, en vrijwel overal bestaat daarvoor een automatisch systeem. In Edam-Volendam gebeurt dit via het meldingssysteem “Vroegsignalering”, voorheen bekend als RIS of “Vroeg eropaf”, zoals ook in gemeenten als Diemen, Druten, Hoorn, Oisterwijk en Venray gebruikelijk is. Na binnenkomst van een melding wordt geïnventariseerd of inwoners gebruikmaken van minimaregelingen en hoe schuldeisers tegemoetgekomen kunnen worden. Huisbezoeken worden relatief vaak ingezet in de gemeente Edam-Volendam. In andere gemeenten worden huisbezoeken over het algemeen alleen bij ernstige gevallen ingezet; vaker volstaan een telefoontje of een brief. Onderzoek en praktijkervaring wijzen

⁶¹ Divosa. 2024. *Vroegsignalering Schulden, Jaarrapportage 2024*. Te raadplegen via: <https://www.divosa.nl/publicaties/divosa-monitor-vroegsignalering-schulden-jaarrapportage-2024-o>.

uit dat veel mensen op deze manier niet worden bereikt of hulp afslaan. Het blijkt bijvoorbeeld dat brieven van de gemeente vaak ongeopend blijven.

3.4 Toegang

Kernbevinding: *Het Breed Sociaal Loket is in Edam-Volendam de centrale toegang tot hulp en ondersteuning voor inwoners met armoede- en schuldenproblemen. Daarnaast is er een belangrijke plek weggelegd voor het Wijksteunpunt in Edam, waar sociaal werkers inwoners kunnen begeleiden bij allerlei hulp- en ondersteuningsvragen. Uit gesprekken komt naar voren dat gemeente en maatschappelijke partners hun best doen om de toegang tot hulp en ondersteuning zo laagdrempelig mogelijk te organiseren. Toch hebben zowel gemeente als partners de indruk dat veel inwoners die hulp of ondersteuning nodig hebben niet bij hen aankloppen.*

Naast het BSL heeft het Wijksteunpunt een belangrijke plek in de toegang

In hoofdstuk 1 heeft de rekenkamer al stilgestaan bij de centrale positie van het BSL in de ondersteuning aan inwoners op het gebied van het sociaal domein. Inwoners kunnen bij het BSL terecht tijdens de wekelijks inloopochtend op donderdagen van 8:30 tot 12:30 u op het stadskantoor. Daarnaast kunnen inwoners telefonisch of per mail contact opnemen met het BSL. Inwoners die concreet een aanvraag willen doen, kunnen dat via het online portal BSL Online met hun DigiD doen.⁶²

Naast het BSL heeft het Wijksteunpunt (gevestigd in de bibliotheek van Edam) een belangrijke plek in de toegang van inwoners tot hulp en ondersteuning. Op haar website geeft de gemeente hierover aan dat inwoners bij hulpvragen eerst aan vrienden, familie, burens of anderen in hun omgeving hulp kunnen vragen. Wanneer dat niet lukt, kunnen inwoners bij het Wijksteunpunt terecht.⁶³ Bij het Wijksteunpunt kunnen inwoners (vertrouwelijk) in gesprek met sociaal werkers die hen kunnen ondersteunen bij allerlei hulpvragen, variërend van praktische ondersteuning bij geldzaken of brieven die inwoners niet begrijpen of adviezen over woningaanpassing of steun bij eenzaamheid en zingevingsvraagstukken. Ook ondersteunt het Wijksteunpunt bij vrijwilligersactiviteiten, buurtinitiatieven en ontmoetingsbijeenkomsten om eenzaamheid tegen te gaan. Daarvoor zijn er ook begin 2023 op diverse plekken in de gemeente buurtkamers ingericht: informele ontmoetingsruimten in de wijken waar inwoners van alle leeftijden laagdrempelig activiteiten kunnen ondernemen.⁶⁴

Het Wijksteunpunt is te bezoeken tijdens een vast spreekuur, maar is ook telefonisch en via WhatsApp voor inwoners bereikbaar.⁶⁵ In het Wijksteunpunt werken diverse maatschappelijke partners samen: de sociaal werkers van Civic, Mee & de Wering, Vluchtelingenwerk en consulenten van het Centrum Onafhankelijke Cliëntondersteuning.⁶⁶

Naast het BSL en het Wijksteunpunt kunnen inwoners met hulp- en ondersteuningsvragen ook op andere plekken in Edam-Volendam terecht. Ouders met opvoedingsvragen kunnen bijvoorbeeld terecht bij het Centrum voor Jeugd en Gezin (zowel digitaal als tijdens het wekelijks spreekuur in Volendam).⁶⁷

⁶² Gemeente Edam-Volendam (2025). *Regelingen voor mensen met een laag inkomen*: [link](#).

⁶³ Gemeente Edam-Volendam (2025). *Regelingen voor mensen met een laag inkomen*: [link](#).

⁶⁴ Gemeente Edam-Volendam (2025). Buurtkamers: [link](#).

⁶⁵ Gemeente Edam-Volendam (2025). Wijksteunpunt: [link](#).

⁶⁶ Civic Edam-Volendam (2025): Over ons: [link](#).

⁶⁷ CJG Edam-Volendam (2025). Advies en hulp: [link](#).

Voorlichting en informatievoorziening aan inwoners

De gemeente Edam-Volendam probeert inwoners zo goed mogelijk te informeren over de mogelijkheden voor hulp en ondersteuning bij armoede en schuldenproblematiek. De rekenkamer benoemde al eerder de informatievoorziening via de website van de gemeente en de websites van diverse hulpaanbieders. Tegelijkertijd komt uit de gevoerde interviews naar voren dat digitale informatievoorziening niet genoeg is: veel inwoners zijn gewoonweg niet digitaal vaardig genoeg of zijn niet voldoende taalvaardig om de informatie van de gemeente en partners te begrijpen.

De gemeente heeft daarom in de afgelopen jaren gekozen voor een combinatie van digitale informatievoorziening en fysieke informatievoorziening via bijvoorbeeld flyers en vouchers die bij de gemeente, het Wijksteunpunt of de buurtkamers klaarliggen. Zo heeft de gemeente een flyer laten maken met 24 praktische tips aan inwoners die moeite hebben om rond te komen door hoge energiekosten. Het team vroegsignalering heeft daarnaast gebruik gemaakt van flyers bij huisbezoeken voor gevallen wanneer inwoners niet thuis waren. Op die flyers gaf de gemeente aan graag in gesprek te willen met de betreffende inwoner over hulp en ondersteuning bij betalingsachterstanden.⁶⁸

Voor de toekenning van regelingen en andere vormen van hulp en ondersteuning maakt de gemeente veelal gebruik van informatiebrieven aan inwoners. In de brieven staat altijd een telefoonnummer en e-mailadres van de betrokken medewerker, zodat inwoners de gemeente kunnen bereiken bij vragen. De brieven bevatten ook een vaste paragraaf over de mogelijkheid van inwoners om bezwaren te maken over door de gemeente genomen besluiten, bijvoorbeeld wanneer een regeling niet of gedeeltelijk wordt toegekend. Uit de gevoerde gesprekken komt naar voren dat inwoners bij het Wijksteunpunt of de buurtkamers (bij wekelijkse 'formulierencafés' op woensdagochtend) hulp kunnen krijgen om brieven van de gemeente beter te kunnen begrijpen of om brieven te beantwoorden. Daar wordt door inwoners ook gebruik van gemaakt. Zoals in de vorige paragraaf benoemd komt het echter wel voor dat brieven aan inwoners ongeopend en/of onbeantwoord blijven.

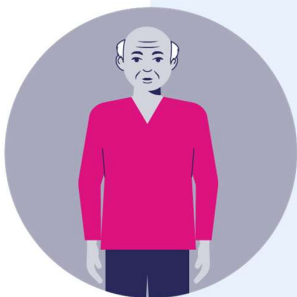
Uit de gesprekken komt naar voren dat er in de gemeente ook bijzondere aandacht is voor informatievoorziening en hulp aan inwoners voor wie het Nederlands niet hun eerste taal is. Dat kunnen statushouders en vluchtelingen zijn, maar ook mensen die al langer in Nederland wonen en de taal niet goed machtig zijn. Vluchtelingenwerk en Club- en Buurthuiswerk Edam-Volendam werken samen om deze inwoners te helpen bij het wekelijkse taalcafé op donderdagmiddag.⁶⁹

⁶⁸ Gemeente Edam-Volendam (2025). Diverse flyers met informatievoorziening over hulp en ondersteuning bij schuldenproblematiek.

⁶⁹ Gemeente Edam-Volendam (2025). *Samen naar de top in de Singelwijk*: [link](#).

Wat leren we van Omar?

Omar heeft moeite met de Nederlandse taal en staat wantrouwend tegenover de gemeente. De communicatie van de gemeente is vooral in het Nederlands, wat het lastig maakt voor Omar om de diverse miniregelingen en mogelijkheden voor hulp en ondersteuning te begrijpen. De aandacht van de gemeente voor begrijpelijke communicatie die past bij verschillende doelgroepen maakt dat de informatie al beter te begrijpen is, al blijft de taal een uitdaging. Fijn voor Omar is dat er in de wijk, met name bij de buurtkamer, mogelijkheden zijn om extra hulp te krijgen om brieven en informatie te begrijpen en om te oefenen met Nederlands. Tegelijkertijd is het wel aan Omar zelf om deze initiatieven op te zoeken. Waarschijnlijk zal Omar vanwege zijn schulden in Edam-Volendam wel in beeld komen via vroegsignalering, maar is het de vraag of hij de hulp en ondersteuning daarbij zal accepteren.

Gemeente en partners proberen laagdrempelig toegang te bieden tot hulp, maar niet alle inwoners die hulp nodig hebben zijn in beeld

Uit de interviews komt een consistent beeld naar voren over de manier waarop inwoners van Edam-Volendam met financiële en sociale problemen omgaan. Veel bewoners geven de voorkeur aan het zelfstandig of binnen de eigen gemeenschap oplossen van problemen, en stappen pas naar de gemeente wanneer de situatie escaleert. Wanneer inwoners zich uiteindelijk melden, betreft het vaak complexe en ernstige problematiek. Deze observatie onderstreept het belang van laagdrempelige en goed toegankelijke voorzieningen, maar benadrukt ook een structureel risico: een deel van de bevolking bereikt de formele hulpverlening niet tijdig.

Schaamte speelt daarbij een wisselende rol. Verschillende gesprekspartners signaleren dat schaamte vaak voorkomt en inwoners daardoor minder snel contact zoeken met de gemeente. Andere betrokkenen zien dit effect minder nadrukkelijk in hun dagelijkse praktijk, wat suggereert dat de impact van schaamte per doelgroep of situatie kan verschillen.

Een andere uitdaging betreft digitale vaardigheden. Minder digitaal-vaardige inwoners blijken volgens gesprekspartners moeilijker bereikbaar voor gemeentelijke diensten. Een deel van deze groep haakt af tijdens het aanvraagproces en krijgt daardoor onvoldoende kans om tijdig ondersteuning te regelen. Ook organisaties die met kwetsbare groepen werken, zoals vluchtelingenwerk, zien dat digitale formulieren voor veel cliënten een struikelblok vormen. Hoewel de gemeente ondersteuning biedt bij het invullen van formulieren, gebeurt dit slechts bij hoge uitzondering. Een beter geïnstrueerde receptie en een duidelijkere doorverwijzing kunnen volgens betrokkenen het proces voor inwoners vereenvoudigen.

Tegelijkertijd zijn er positieve ontwikkelingen. Het heringevoerde inloopsprek uur wordt door meerdere gesprekspartners als waardevol ervaren. Inwoners kunnen hier laagdrempelig binnenlopen voor vragen en advies, waarna ze efficiënt worden doorverwezen naar de juiste hulp. Het spreekuur lijkt daarmee een brug te vormen tussen bewoners die aarzelen contact op te nemen en het formele hulpaanbod van de gemeente. Daarnaast is Edam-Volendam aangesloten bij de Nederlandse Schuldhulproute.

Uitgelicht : de Nederlandse Schuldhulproute

De gemeente Edam-Volendam is in 2022 aangesloten bij de Nederlandse Schuldhulproute (NSR). Om inwoners te stimuleren naar één van de kanalen van de NSR te gaan, wordt door Stichting NSR data-analyse en marketingcampagnes ingezet. De NSR verzorgt deze communicatie. Op de route van de NSR staan de bezoekers verschillende mogelijkheden ter beschikking. De bezoeker kan tips en tools krijgen (afslag 1), waarmee hij of zij zelf aan de slag kan gaan (bijvoorbeeld een huishoudboekje, bespaartips of het aanvragen van een betalingsregeling), al dan niet met hulp van een online vrijwilliger. De bezoeker kan ook worden geadviseerd zich direct aan te melden voor hulp bij een vrijwilligersorganisatie of het gemeenteloket in zijn of haar eigen woonplaats (afslagen 2, 3 en 4).

De kanalen waar men terecht kan zijn voor volwassenen geldfit.nl, voor jongeren moneyfit.nl en voor ondernemers geldfitzakelijk.nl. Een aantal maatschappelijke partners waar de gemeente mee samenwerkt zijn ook op één of meer van deze kanalen aangesloten. Geldfit is een online platform waar informatie over geldzaken opgezocht kan worden. Het biedt inzicht in de persoonlijke situatie en het is mogelijk om persoonlijk advies te vragen.⁷⁰

3.5 Toekenning

Kernbevinding: *Edam-Volendam kent ondersteuning via de diverse minimaregelingen direct toe aan aanvragers. De gemeente probeert maatwerk te bieden aan mensen die niet de eigen kracht hebben om zelfredzaam te zijn of mee te kunnen doen aan de samenleving. Daarbij probeert de gemeente een balans te houden tussen doelmatigheid en rechtmatigheid, omdat de gemeente het belangrijk vindt om inwoners volgens dezelfde regels gelijk te behandelen.*

Edam-Volendam kent ondersteuning direct toe aan aanvragers

De gemeente Edam-Volendam kent de hulp en ondersteuning in het kader van diverse minimaregelingen direct toe aan de aanvragers. Bij de regeling Kansen voor Kinderen werkt de gemeente samen met Stichting Sportkoepel Edam-Volendam en burgerinitiatief Geven en Nemen. Deze partijen kunnen cliënten aanmelden bij de gemeente.⁷¹ Gemeenten hebben verschillende mogelijkheden om minimaregelingen in te richten:

- Via bijzondere bijstand op basis van groepskenmerken en in wettelijk bepaalde gevallen 'categoriaal'. Dit is een collegebevoegdheid.
- Via een eigenstandige verordening op grond van artikel 108 van de Gemeentewet (algemeen belang). Dit is een raadsbevoegdheid.⁷²

In gemeente Edam-Volendam zijn de minimaregelingen (op kwijschelding na) gestoeld op artikel 35 van de Participatiewet en dus bijzondere bijstand. Verder wordt ondersteuning geboden vanuit onder andere de Wmo en de Jeugdwet. De gemeente wil dat de hulp en ondersteuning vanuit de diverse inkomensregelingen bijdraagt aan de zelfredzaamheid en participatie van inwoners aan de samenleving. De gemeente heeft kaders vastgesteld voor wanneer inwoners een beroep kunnen doen

⁷⁰ Nederlandse Schuldhulproute (2025). *Over ons - aanpak*: [link](#).

⁷¹ Het gaat hier blijkens de feitenverificatie van de nota van bevindingen om samenwerkingsovereenkomsten waarbij op basis van 'goed vertrouwen' wordt gewerkt. Destijds is juridisch onderzocht hoe deze route kon worden ingericht, zonder te maken te krijgen met alle publiekrechtelijke regels en procedures. De enige 'check' die wordt gedaan na een aanmelding is nagaan of het gezin voor het betreffende kind niet al gebruik heeft gemaakt van de regeling voor dat jaar.

⁷² Zo komt naar voren uit de feitenverificatie van de nota van bevindingen.

op de diverse inkomensregelingen (zie ook paragraaf 1.2 van deze rapportage). Voor de inkomensondersteuning via de bijzondere bijstand geldt een vaste extra toets bij de toekenning: de kosten die zich voordoen zijn noodzakelijk, moeten voortkomen uit bijzondere omstandigheden en kunnen niet worden voldaan uit de bijstandsnorm, inkomenstoelagen, studietoelagen of het vermogen en het inkomen voor zover dit meer bedraagt dan de bijstandsnorm.⁷³

Net als andere gemeenten wil Edam-Volendam waar mogelijk maatwerk toepassen

Hoewel voor het toekennen van hulp en ondersteuning bepaalde kaders gelden, zoeken gemeenten over het algemeen naar maatwerkoplossingen. Op die manier past de geboden hulp en ondersteuning het beste bij de situatie van de aanvrager en is de verwachting dat de hulp en ondersteuning ook leidt tot een oplossing op de langere termijn. De gemeente Edam-Volendam ziet maatwerk ook als een middel om mensen te helpen die niet de eigen kracht hebben om zelfredzaam te zijn of te kunnen participeren aan de samenleving.⁷⁴ Gemeenten hebben de mogelijkheid om de schuldhulpverlening en inkomensregelingen zo in te richten, dat dit het beste bij de gemeentelijke context past. Gemeenten kunnen alleen (bijstands-)regelingen zonder aanvraag toekennen wanneer dat bij wet is toegestaan.⁷⁵

Maatwerk : ontransparant of de oplossing ?

Veel gemeenten maken gebruik van maatwerk om armoede te bestrijden, dat of vrijbesteedbaar is of wordt toegekend voor specifieke uitgaven. Doordat dit soort oplossingen zijn toegespitst op de unieke situatie van inwoners kunnen ze erg effectief zijn. Het voorkomt dat mensen door procedures buiten de boot vallen en er flexibel kan worden omgegaan met complexe problemen. Daarnaast draagt maatwerk bij aan het herstel van het vertrouwen in de overheid, omdat mensen zich gehoord en gezien voelen. Tegelijkertijd ligt het gevaar van inconsistentie op de loer. Wanneer sommige mensen wel hulp krijgen en andere niet, kan dat vertrouwen in de overheid juist weer dalen. Daarnaast is het een tijdrovend proces, en kunnen extra middelen ten koste gaan van structurele oplossingen die op langere termijn meer impact zouden kunnen hebben.

Uit de gevoerde gesprekken komt naar voren dat medewerkers van de gemeente bij iedere casus kijken hoe er maatwerk geleverd kan worden. Er wordt gekeken naar wat er naast de urgente problematiek nog meer speelt, wat de noodzaak is en waarom de hulp aangevraagd wordt. Met deze informatie kijkt de gemeente vervolgens welke regelingen het beste bij deze casus passen. Het team probeert daarbij zo goed en volledig mogelijk de casus in beeld te brengen om een doelmatige en rechtmatige oplossing te vinden.

Uitgelicht : eenmalige energietoeslag in 2022 en 2023

In 2022 en 2023 keerde Edam-Volendam met rijksmiddelen de eenmalige energietoeslag uit. Huishoudens met een inkomen tot 120% van het sociale minimum ontvingen eenmalige energietoeslag ambtshalve. Voor 2022 was dit €1300. Inwoners die geen hoofdbewoner waren van een zelfstandige woning of inwoners die geen energierekening betaalden waren uitgesloten. In 2022 zijn de beleidsregels aangepast om studenten niet langer uit te sluiten. In 2023 waren de beleidsregels gelijk. Huishoudens met een bijstandsuitkering of huishoudens die gebruik maken van andere minimaregelingen kregen de energietoeslag automatisch uitgekeerd. Ook is er een groep

⁷³ Gemeente Edam-Volendam (2025). *Presentatie themasessie werk & inkomen, schuldhulpverlening en inburgering*.

⁷⁴ Gemeente Edam-Volendam. (juli 2022). *Integraal Beleidskader Sociaal Domein: Zelf, samen, organiseren*. p. 18.

⁷⁵ Zie bijvoorbeeld: Tweede Kamer der Staten-Generaal (september 2025). *Memorie van toelichting Wetsvoorstel proactieve dienstverlening SZW*: [link](#).

gezinnen die niet bij de gemeente aangemerkt zijn als uitkeringsgerechtigd, maar wel recht hebben op energietoeslag. Hiervoor moest deze groep een aanvraagprocedure doorlopen.⁷⁶

Bij de informatievoorziening over de eenmalige energietoeslag op de gemeentelijke website vroeg de gemeente potentiële aanvragers om de energietoeslag alleen aan te vragen als zij daadwerkelijk aan alle voorwaarden voldoen. De Koepel Sociaal Domein (KSD) reageerde hierop in een ongevraagd advies aan de gemeente dat potentiële aanvragers ten onrechte ontmoedigd zouden worden om de toeslag aan te vragen. Dit terwijl het Rijk volgens de KSD wel de mogelijkheid wilde bieden aan potentiële aanvragers om argumenten aan te dragen waarom zij desondanks recht hadden op de toeslag. De gemeente heeft vervolgens met de voorlichting op de website met iets andere woorden aangepast.⁷⁷

Vergelijking met andere gemeenten : automatische toekenning

Het valt te overwegen om te onderzoeken of het ook in Edam-Volendam mogelijk is ook andere inkomensregelingen net als bij de eenmalige energietoeslag automatisch toe te kennen. Dit model, waarin rechtmatige voorzieningen automatisch worden toegekend, wordt bijvoorbeeld in Venray en in Nissewaard toegepast, waar de individuele inkomensvoorziening automatisch wordt toegekend op basis van de gemeentelijke verordening. De gemeente Hoorn kent het meedoen-budget (Hoornpas) automatisch toe aan mensen in de bijstand, zodat zij deze voorziening zonder extra aanvraag ontvangen. Venray stelt voor dat een toets door Stichting Leergeld voldoende zou moeten zijn om ook andere regelingen toe te kennen. Dit zou betekenen dat andere partners niet zelf nog een keer hoeven uitrekenen of een inwoner recht heeft op hulp en voorkomt dat inwoners meermaals hun hele financiële situatie bloot moeten geven. Een mogelijke uitdaging hierbij is dat verschillende organisaties andere normen hanteren, waardoor de strengste norm leidend kan worden.

3.6 Casusregie

Kernbevinding: *De gemeente maakt bij schuldhulpverlening gebruik van het zaakvolgsysteem iSamenleving om de casusregie in te richten. Via het BSL of een brede intake bij het Wijksteunpunt worden inwoners doorverwezen naar de juiste hulp. Voor veel casussen is er één consulent die de casusregie oppakt, maar bij multiproblematiek is de casusregie belegd bij een breder team. In andere gevallen is de casusregie bij een maatschappelijk partner belegd. De werkwijze van de gemeente is er vooral op gericht om de regie bij de inwoner zelf te organiseren. Niet alle inwoners zijn daar echter toe in staat.*

Het zaakstelsel stelt de gemeente in staat om gerichte casusregie te voeren

De gemeente Edam-Volendam organiseert de casusregie in de schuldhulpverlening via het zaakvolgsysteem iSamenleving. In dit digitale dossier wordt per inwoner en huishouden alle relevante informatie vastgelegd: van persoonsgegevens tot signalen en voorzieningen. Het zaakvolgsysteem kent een eigen diagnosetool om de zelfredzaamheid van inwoners in kaart te kunnen brengen en daarmee in beeld te krijgen welke hulp en ondersteuning passend kan zijn. Via het Breed Sociaal Loket of een brede intake bij het Wijksteunpunt worden inwoners doorverwezen naar passende hulp. In de

⁷⁶ Noord-Hollands Dagblad (26 mei 2022). Grote verschillen per gemeente bij aanvraag energietoeslag: omslachtig in Purmerend, tot voor kort onmogelijk in Edam-Volendam. 'Energiearmoede kan niet wachten op bureaucratie': [link](#).

⁷⁷ Gemeente Edam-Volendam (7 november 2023). Reactie op ongevraagd advies KSD over de energietoeslag 2022 en 2023.

meeste gevallen neemt één consultant de regie op zich. Bij multiproblematiek wordt dit belegd bij een breder team, of – afhankelijk van de situatie – bij een maatschappelijke partner.

De casusregie is in bepaalde gevallen (deels) belegd bij een maatschappelijke partner

De werkwijze is erop gericht de regie bij de inwoner zelf te leggen. Dat sluit aan bij de zelfredzame delen van de bevolking, maar niet iedereen kan of wil deze verantwoordelijkheid dragen. Partners signaleren dat juist kwetsbare inwoners soms afhaken: doordat ze niet thuisgeven bij afspraken, moeite hebben met digitale formulieren, of problematiek – zoals verslaving – niet willen erkennen. Om dit te doorbreken zet de gemeente in op de zogenoemde doorbraakmethode:⁷⁸ een aanpak die uitgaat van de inwoner en desnoods door regels heen breekt om passende ondersteuning te bieden. Casussen worden integraal bekeken, vaak in overleg met partners uit zorg, welzijn en schuldhulp. Bij regelingen als *Kansen voor alle Kinderen* wordt gebruikgemaakt van bestaande netwerken, zoals scholen en sportverenigingen, om gezinnen te bereiken die anders buiten de boot vallen.

Uitgelicht : regeling Kansen voor alle Kinderen

Voor de regeling Kansen voor alle Kinderen werkt de gemeente samen met intermediairs. Gezinnen met minderjarige kinderen die vanwege de inkomens- of vermogensgrenzen niet in aanmerking komen voor deze regeling via de reguliere aanvraagroute, kunnen – als er wel sprake is van (o.a.) financiële problematiek, waarbij gedacht kan worden aan een complexe scheidingssituatie - wel via de intermediairroute (zoals Geven en Nemen) worden aangemeld voor de regeling. Bij het opzetten van de regeling 'Kansen voor alle Kinderen' hebben aan de voorkant gesprekken plaatsgevonden met o.a. maatschappelijke partners, scholen en sportverenigingen. Op die manier kon worden aangesloten bij de kennis en netwerken die er al waren.

De uitvoering van schuldhulpverlening ligt bij de Kredietbank of Zuidweg & Partners, aangevuld met flankerende hulp. Toch blijft 'vasthouden' een knelpunt: als een inwoner drie keer niet opendoet, stopt de inzet vaak. Gesprekspartners zien kansen voor het inzetten van ervaringsdeskundigen, die als maatje kunnen helpen bij praktische zaken én het overwinnen van schaamte. Want hoe goed de systemen en methodes ook zijn ingericht, effectieve casusregie staat of valt met het vermogen om het vertrouwen van de inwoner te houden.

Gesprekspartners geven aan dat in diverse gevallen van zware multiproblematiek een gokverslaving of drugsverslaving vaak onderdeel uitmaakt van de problematiek. Een belangrijk knelpunt is dat inwoners dit vaak niet willen erkennen of het niet naar buiten durven te brengen. Om toch ondersteuning te kunnen bieden, wordt in dergelijke situaties gekozen voor een integrale aanpak. Hierbij schuiven verschillende expertises gezamenlijk aan om te bespreken wat er nodig is.

Vergelijking met andere gemeenten : casusregie

Problemen in het sociaal domein raken vaak aan meerdere levensgebieden zoals werk, onderwijs en gezondheid. Voor een meerkoppig probleem bestaat geen één oplossing, daarom is het van belang dat gemeenten integraal te werk gaan. Dat betekent verschillende afdelingen in stelselmatig met elkaar in contact brengen zodat gerichte en samenhangende oplossingen

⁷⁸ Deze methode is ontwikkeld door het Instituut voor Publieke Waarden (IPW). Voor meer informatie zie: [Wat is de Doorbraakmethode? — IPW's Doorbraakmethode](#). Een voorbeeld van deze methode is de casus van twee alleenstaande moeders zonder uitzicht op woonruimte. Beide moeders voldeden niet aan de criteria voor urgentie. Met de methode werd een oplossing gevonden: beide moeders gingen samenwonen in één woning, elk met een eigen huurcontract. Zie ook: [De Doorbraakmethode: werken vanuit het perspectief van de inwoner - Verder](#).

gevonden kunnen worden en de kans op duurzame verbetering toeneemt. Maar samenwerking over verschillende departementen of met meerdere partners vereist overzicht. Om effectief te kunnen coördineren en voortgang te monitoren is casusregie cruciaal. Werk biedt niet alleen een inkomen, maar ook structuur sociale contacten en eigenwaarde, die allemaal essentieel zijn voor het doorbreken van de vicieuze cirkel van (generationele) armoede. Casusregie is voor veel gemeenten lastig, zeker als er veel wordt samengewerkt met maatschappelijke partners. Bij meer ingewikkelde casuïstiek, bijvoorbeeld in het veiligheidsdomein zijn er wel gemeenten met duidelijke afspraken. Zo is er in Venray een coördinator Zorg en Veiligheid als een casus zo ingewikkeld wordt dat er gemeentelijke regie nodig is. Het ontstaan van deze functie hangt sterk samen met de problematiek in Venray: een dorp met een grote GGZ-instelling en TBS-kliniek.

Wat leren we van Shannah?

De casus van Shannah is ingewikkeld en valt niet onder de standaard regelingen. De gemeente heeft daarom ruimte om maatwerk te bieden. Omdat het bij Shannah over meerdere problemen gaat, op verschillende beleidsterreinen, is snelle en integrale ondersteuning belangrijk. De werkwijze via het Breed Sociaal Loket lijkt daarin te voorzien. Het is wel belangrijk om daarin heldere afspraken te maken over casusregie. In veel gevallen is het voor kwetsbare mensen lastig om zelf regie te voeren over hun dossier.

In de diverse gevoerde gesprekken waarin de casus van Shannah is besproken zijn verschillende mogelijke oplossingen naar voren gekomen, zoals een bezoek van de Fixbrigade om de thuissituatie te bekijken, een aanmelding bij het Centrum voor Jeugd en Gezin en een gesprek met een inkomensconsulent. Daarbij is het creëren van een stabiele situatie de eerste prioriteit. Shannah zal in Edam-Volendam dus zeker worden geholpen, hoewel de keuze voor welke vorm van hulp of ondersteuning geboden wordt afhankelijk kan zijn van waar zij aanklopt.

4 Monitoring en evaluatie

In dit hoofdstuk gaat de rekenkamer in op de manier waarop de gemeente zicht houdt op de effecten van het armoede- en schuldhulpverleningsbeleid. Daarbij kijkt de rekenkamer naar hoe de gemeente kwalitatieve en kwantitatieve informatie inzet om het beleid te monitoren, te evalueren en verder te ontwikkelen.

Daarmee beantwoordt de rekenkamer de volgende deelvragen:

9. Hoe en in welke mate heeft de gemeente inzicht in het behalen van doelen?
10. Hoe wordt kwantitatieve en kwalitatieve informatie gebruikt in de analyse van de effectiviteit van het beleid?

4.1 Gebruik kwantitatieve en kwalitatieve informatie

Kernbevinding: *De gemeente haalt inzicht in de doelgroep voornamelijk uit landelijke data zoals van het CBS, maar houdt sinds 2024 ook zelf een aantal indicatoren bij. De data die verzameld wordt is absoluut van aard en geeft geen inzicht in de resultaten ten opzichte van de doelgroep of de grootte van het probleem. Net als in andere gemeenten bestaat in Edam-Volendam het beeld dat het gebruik van minimaregelingen veel beperkter is ten opzichte van de potentiële doelgroep. Met andere woorden: mensen die wel recht zouden hebben op bepaalde minimaregelingen maken hier vaak geen gebruik van, weten de weg niet goed te vinden of maken bijvoorbeeld vanwege schaamtegevoelens geen gebruik van gemeentelijke voorzieningen.*

De beschikbare informatie is vooral kwantitatief

De gemeente Edam-Volendam maakt gebruik van verschillende informatiebronnen om inzicht te krijgen in armoede en schuldhulpverlening. Belangrijke bronnen zijn rapportages vanuit de vroegsignalering. In deze rapportages staan cijfers van het aantal meldingen van vroegsignalering en de opvolging daarvan. De gemeente ontvangt ook rapportages vanuit de kredietbank. In deze rapportages staat hoeveel cliënten de kredietbank heeft geholpen en wat de uitstroom was.⁷⁹

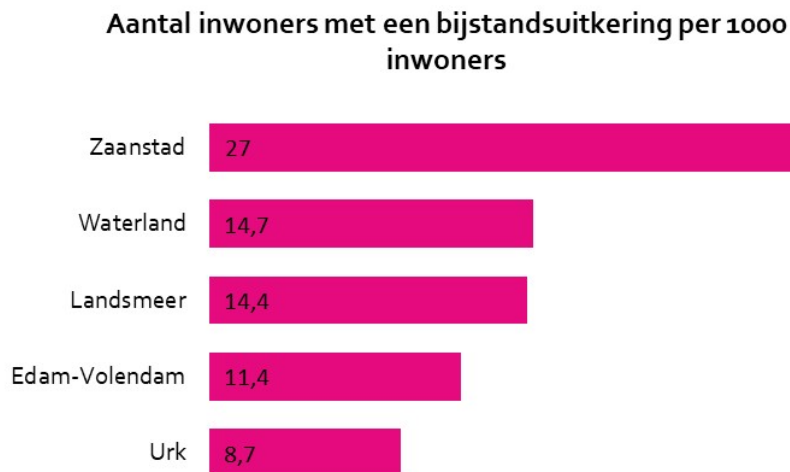
Daarnaast is er monitoring van beleidsindicatoren in de jaarrekening (vanaf 2024: het jaarverslag). In dit verslag worden onder andere de volgende indicatoren bijgehouden: het aantal personen met een bijstandsuitkering, het aantal lopende re-integratievoorzieningen, de netto arbeidsparticipatie, de achterstanden onder jeugd en het aantal werkloze jongeren. Deze indicatoren worden vergeleken met het landelijk gemiddelde. Daarin staat bijvoorbeeld dat landelijk 344 op de 10.000 inwoners een bijstandsuitkering hebben, terwijl dit in Volendam 114 op de 10.000 inwoners is.⁸⁰ Zie figuur 7 voor een vergelijking met andere gemeenten.⁸¹

⁷⁹ Gemeente Edam-Volendam (2023-2024). Jaarrapportages Kredietbank meldingen vroegsignalering.

⁸⁰ Gemeente Edam-Volendam (2024). *Jaarstukken*. Geraadpleegd via: <https://edam-volendam.jaarverslag-2024.nl/p29074/beleidsindicatoren?q=bijstandsuitkering>

⁸¹ CBS. 2024. *Bijstandsdichtheid*. Te raadplegen via: <https://www.cbs.nl/nl-nl/deelnemers-enquetes/decentrale-overheden/soc-zekerheid-overheid/bijstandsuitkeringenstatistiek--bus-->

Figuur 7: aantal inwoners (per 1000 inwoners) met een bijstandsuitkering

Ook wordt gebruikgemaakt van landelijke data, zoals de armoedecijfers van het CBS. Er bestaan ook landelijke dashboards, maar die geven onvoldoende inzicht in de specifieke situatie van Edam-Volendam.

Voor de verwerking en registratie van gegevens gebruikt de gemeente systemen als CiVision Samenlevingszaken (CSAM) en iSamenleving van PinkRoccade. Deze systemen bevatten informatie over inwoners die ondersteuning van de gemeente ontvangen. Tegelijkertijd wordt erkend dat deze systemen niet de volledige doelgroep in beeld brengen. Inwoners die geen contact hebben met de gemeente of geen gebruik maken van minimaregelingen, worden hierin niet geregistreerd. Om een beter beeld te krijgen van het bereik en niet-gebruik van regelingen kijkt de gemeente naar voorbeelden van andere gemeenten. Zo maakt de gemeente Schagen gebruik van microdata in de vorm van de 'lokale armoedescan' van het CBS. Voor Edam-Volendam is nog in bespreking of deze aanpak ook ingezet zal worden.

Daarnaast wordt er gewerkt aan een eigen dashboard binnen het informatieplatform iNzicht. Dit dashboard moet beleidsrelevante stuurinformatie toegankelijk maken en meer inzicht geven in het vanuit welke regelingen uitgaven worden gedaan voor management en bestuur. Hierdoor wordt het mogelijk om gericht te sturen op beleid en ondersteuning.

Hoe wordt de beschikbare informatie gebruikt?

De beschikbare informatie geeft vooral inzicht in aantallen en trends, maar minder in de achterliggende oorzaken of de beleving van inwoners. Daarmee blijft het lastig om het daadwerkelijke bereik van regelingen en de effectiviteit van beleid goed vast te stellen.

Bovendien is er sprake van een structurele beperking: de gemeente ziet alleen inwoners die in beeld zijn bij haar systemen of ondersteuning ontvangen. De groep die buiten de gemeentelijke registraties valt, blijft grotendeels onbekend. Dit betekent dat beleidskeuzes en sturingsinformatie altijd een zekere mate van onzekerheid in zich dragen.

Om dit gat te dichten, zou de gemeente – net als andere gemeenten – meer gebruik kunnen maken van kwalitatieve informatie, zoals gesprekken met inwoners, ervaringsdeskundigen en maatschappelijke

organisaties. Op die manier ontstaat een volledig beeld van de doelgroep en de mate waarin regelingen daadwerkelijk aansluiten bij hun behoeften.

4.2 Inzicht in het doelbereik

Kernbevinding: *De gemeente heeft beperkt zicht op de effecten van het armoedebeleid. Een mogelijke oorzaak hiervan is het ontbreken van concrete Kritieke Prestatie Indicatoren (hierna: KPI's) in het beleid. Daarnaast ontbreekt het aan doelen op tactisch niveau waardoor het doelbereik van de gehele inzet moeilijk kan worden beoordeeld. Op dit moment wordt de monitoringsdata weinig gebruikt bij zowel de evaluatie als ontwikkeling van het beleid.*

De gemeente heeft geen kwantitatieve doelstellingen vastgesteld

In de beleidsstukken van Edam-Volendam zijn geen harde, kwantitatieve doelstellingen opgenomen die richting geven aan de uitvoering. Zo ontbreekt er bijvoorbeeld een streefwaarde voor het bereik van minimaregelingen, of een doelstelling voor de mate waarin schuldenproblematiek moet afnemen. De huidige ambities zijn overwegend kwalitatief geformuleerd, zoals het streven naar “het vergroten van de zelfredzaamheid van inwoners” of “het terugdringen van armoede en schulden”. Deze formuleringen bieden wel richting, maar zijn lastig te meten.

Daarnaast zijn er geen prestatie-indicatoren vastgesteld die de effectiviteit van beleid concreet inzichtelijk maken. De indicatoren die wel worden bijgehouden (zoals aantal bijstandsuitkeringen, re-integratievoorzieningen en jeugdwerkloosheid) geven vooral een kwantitatief beeld van de situatie, maar zeggen weinig over de mate waarin de gemeentelijke inzet daadwerkelijk verschil maakt. Gesprekspartners geven aan dat hierdoor vaak meer wordt gestuurd op uitvoeringscijfers dan op maatschappelijke effecten.

Edam-Volendam in vergelijkend perspectief

Veel gemeenten worstelen met het inzichtelijk maken van het doelbereik van hun armoede- en schuldenbeleid. Gemeenten als Schagen en Alkmaar hebben de afgelopen jaren stappen gezet door gebruik te maken van de CBS-armoedescan of door eigen dashboards te ontwikkelen die specifiek gericht zijn op het meten van bereik en effectiviteit. Edam-Volendam bevindt zich nog in een verkennende fase: het iNzicht-dashboard dat in ontwikkeling is, biedt kansen om beleidsinformatie meer te koppelen aan concrete doelen en om daarmee sturing te verbeteren.

Tegelijkertijd is de context van Edam-Volendam bijzonder. Het aantal inwoners met een bijstandsuitkering is relatief laag ten opzichte van het landelijke gemiddelde. Hierdoor kan de gemeente minder eenvoudig gebruik maken van landelijke referentiecijfers of grote datastromen. Dit maakt het des te belangrijker om lokaal scherp te definiëren wat men onder succes verstaat en welke indicatoren daarvoor relevant zijn. Een KPI waar gemeenten wel goed op kunnen sturen is bijvoorbeeld ‘het bereik van onze minimaregelingen ligt boven de 80%’. De gemeente Venray heeft een raadsmonitor ontwikkeld met indicatoren die de raad helpen om te sturen op het beleid.

Veel gemeenten kennen een integrale monitor sociaal domein. Dit is een jaarlijkse rapportage over de inspanningen van de gemeente binnen het sociaal domein. De gemeente Maastricht brengt hierin bijvoorbeeld in beeld hoeveel mensen gebruik maken van schuldhelpverlening, bijstand, bijzondere bijstand en re-integratietrajecten. Vaak geven monitors sociaal domein echter geen inzicht in het bereik van de regelingen. Monitors sociaal domein zijn veelal meer gericht op output (welke inzet is gepleegd?) en minder op outcome (wat is er daadwerkelijk bereikt?). In Edam-

Volendam is de verantwoording over het armoedebeleid ook veelal outputgericht. Het gebruik van microdata kan de gemeente in staat stellen om meer outcome-gericht te rapporteren over de inzet.

Bijlage 1. Onderzoeksverantwoording

Verloop van het onderzoek

Het rekenkameronderzoek begon met een startgesprek met de organisatie op 28 april 2025. Bij de organisatie is vervolgens een verzoek gedaan om documentatie aan te leveren. In mei 2025 is de documentatie ontvangen en geanalyseerd. In juni 2025 zijn de interviews met betrokken ambtenaren, maatschappelijke partners en de portefeuillehouder gevoerd. Deze gesprekken zijn vastgelegd in een gespreksverslag dat door de betrokkenen is geaccordeerd. Op 8 september is de rapportage verzonden voor ambtelijk wederhoor (feitenverificatie). De ambtelijke reactie is vervolgens verwerkt, waarna de rekenkamer conclusies en aanbevelingen heeft opgesteld. Het rapport is op 21 oktober 2025 aangeboden aan het college voor bestuurlijk wederhoor. De bestuurlijke reactie is ontvangen en integraal, met een nawoord van de rekenkamer, opgenomen in het rapport. Het eindrapport is op **DATUM** aangeboden aan de raad.

Geraadpleegde bronnen

Voor de geraadpleegde schriftelijke documentatie verwijst de rekenkamer naar de voetnoten in de rapportage. Hieronder geeft de rekenkamer een overzicht van de voor dit onderzoek gevoerde groepsinterviews.

Datum interview	Deelnemers interview (op functie)	Organisatie
20 juni 2025	Teamleider Frontofficemedewerker Kwaliteitsmedewerker participatiewet	Gemeente Edam-Volendam
23 juni 2025	Consulent schuldhulpverlening Inkomensconsulent Consulent vroegsignalering en schuldhulpverlening Medewerker schulden en financiële problematiek	Gemeente Edam-Volendam
26 juni 2025	Coördinator Sociaal raadsvrouw Maatschappelijk werkster Coördinator Kwaliteitsmanager Regiocoördinator	Wijksteunpunt Edam (Civic) Mee & De Wering Vluchtelingenwerk Nederland (Edam-Volendam en Waterland) Zuidweg & Partners OverRood
30 juni 2025	Beleidsmedewerkers sociaal domein Teamleider Bestuurlijk portefeuillehouder	Gemeente Edam-Volendam

Bijlage 2. Technische onderzoeksverantwoording

In dit onderzoek is gebruik gemaakt van data die Necker eerder heeft opgehaald in het onderzoek naar armoede en ongelijkheid in negen gemeenten in Nederland. In dit onderzoek is ook de indeling volgens acht inwonersprofielen gebruikt, om de inzet van de gemeente te kunnen duiden op basis van de behoeften van de verschillende inwonersprofielen. Daarom wordt in deze bijlage ook een technische onderzoeksverantwoording weergegeven over hoe de inwonersprofielen tot stand zijn gekomen.

Indicatoren voor armoede en ongelijkheid

De indeling van ongelijkheid en typen kapitaal is afgeleid van het onderzoek naar Eigentijdse ongelijkheid door het SCP⁸². Zij maken gebruik van een indeling in typen kapitaal die voor het eerst in de rapportage Verskil in Nederland⁸³ is gebruikt. Hieronder wordt per type kapitaal een nadere toelichting gegeven evenals de indicatoren die hiervoor zijn gebruikt.

Economische kapitaal

Deze vorm van kapitaal richt zich op de financieel-economische positie van de inwoner binnen de samenleving. Het kijkt daarom niet alleen naar geld, maar ook naar de mogelijkheden om geld te verdienen. Met andere woorden, naast financiële positie ook het potentiële verdienvermogen van inwoners. In dit onderzoek zijn daarvoor de volgende indicatoren gebruikt:

Indicatoren	Jaartal	Bron
Bereikt onderwijsniveau (vergeleken met landelijk)	2023	CBS Arbeidsdeelname
Inkomensverdeling (vergeleken met landelijk)	2023	CBS Inkomensverdeling
Aantal personen dat moeite heeft met rondkomen (vergeleken met landelijk)	2022	Gezondheidsmonitor volwassenen en ouderen van GGD'en, CBS en RIVM
Werkloosheidspercentage (vergeleken met landelijk)	2022	CBS Arbeidsdeelname

Cultureel kapitaal

Cultureel kapitaal ('waar je bij past') gaat om vaardigheden die nodig zijn om mee te kunnen doen in de moderne maatschappij, zoals Engels spreken of met computers om kunnen gaan. In dit onderzoek zijn daarvoor de volgende indicatoren gebruikt:

Indicatoren	Jaartal	Bron
Lidmaatschap van verenigingen	2024	Vragenlijst Citisens
Beheersing van Engelse taal	2024	Vragenlijst Citisens
Basale digitale vaardigheden	2024	Vragenlijst Citisens

⁸² Sociaal Cultureel Planbureau (2023). *Eigentijdse ongelijkheid*.

⁸³ Sociaal Cultureel Planbureau (2014). *Verskil in Nederland*.

Sociaal kapitaal

Sociaal kapitaal ('wie je kent') slaat op het sociale netwerk. In dit onderzoek zijn daarvoor de volgende indicatoren gebruikt:

Indicatoren	Jaartal	Bron
Aantal mensen met sociale eenzaamheid	2022	Gezondheidsmonitor volwassenen en ouderen van GGD'en, CBS en RIVM
Gemis van sociale steun in Nederland	2022	Gezondheidsmonitor volwassenen en ouderen van GGD'en, CBS en RIVM
Sociale omgeving van inwoners	2024	Vragenlijst Citisens
Ervaren sociale steun in omgeving (vragenlijst Citisens)	2024	Vragenlijst Citisens

Persoonlijk kapitaal

Persoonlijk kapitaal heeft te maken met mentale en fysieke gezondheid en of je zelf de persoonlijke hulpbronnen hebt (waar je niet per se iets aan kunt doen) om mee te doen in de maatschappij. In dit onderzoek zijn daarvoor de volgende indicatoren gebruikt:

Indicatoren	Jaartal	Bron
Aantal personen met overgewicht (vergeleken met landelijk)	2023	Gezondheidsmonitor volwassenen en ouderen van GGD'en, CBS en RIVM
Mentaal welbevinden (vergeleken met landelijk)	2022	Gezondheidsmonitor volwassenen en ouderen van GGD'en, CBS en RIVM
Laaggeletterdheid	2019	ROA (via geletterdheidinzicht.nl)

Vragenlijst

In de periode van 20 mei tot 27 mei 2024 is er een vragenlijst uitgezet onder ongeveer 20.000 leden van het Citisenspanel naar de sociale en culturele positie in de samenleving. In het Citisenspanel zitten leden uit het hele land. Deze vragenlijst was erop gericht om het cultureel en sociaal kapitaal van inwoners te achterhalen. De vragenlijst is gebaseerd op onderzoek van het SCP en aangevuld met relevante indicatoren.

De leden van het panel hebben antwoord gegeven doormiddel van een 'slider' of door een keuze tussen maken uit meerdere opties. De resultaten van de vragenlijst zijn gekoppeld aan de acht inwonerprofielen.

Sociaal kapitaal

- Met hoeveel mensen in je persoonlijk omgeving (anders dan gezinsleden en hulpverleners) bespreek je persoonlijke zaken? *Denk hierbij bijvoorbeeld aan problemen met je gezondheid of geldzaken.*

- Heb je vrienden, kennissen of familieleden met één van de volgende beroepen? *Hierbij gaat het erom dat je deze mensen persoonlijk kent, buiten hun werk om. Je kunt meerdere antwoorden kiezen.*
 - Burgemeester of lid van de Tweede Kamer
 - Arts of advocaat
 - Directeur van een commercieel bedrijf met meer dan 10 mensen in dienst
 - Hoge ambtenaar, bv. gemeentesecretaris of directeur op een ministerie
 - Professioneel musicus, artiest of schrijver
 - Iemand met een inkomen van meer dan €5.000 euro netto
 - Weet ik niet / zeg ik liever niet
 - Geen van bovenstaande
- Hieronder staan verschillende vaardigheden en eigenschappen. Ken je mensen die je daarmee kunnen helpen als dat nodig is?
 - Iemand die veel weet van allerlei regelingen van de overheid of geldzaken
 - Iemand die je medisch advies kan geven als je ontevreden bent over je dokter
 - Iemand die veel geld (€2.500 of meer) aan je kan lenen
 - Iemand die af en toe mensen een baan kan aanbieden
 - Iemand die een goede referentie/aanbeveling kan geven voor een sollicitatie
 - Zeg ik liever niet
 - Geen van bovenstaande
- Hieronder staan verschillende vaardigheden en eigenschappen. Ken je mensen die je daarmee kunnen helpen als dat nodig is?
 - Iemand die kan helpen bij klussen in huis (timmerwerk, schilderen) of reparaties uitvoeren
 - Iemand die boodschappen kan doen als je ziek bent
 - Iemand die een logeeraadres kan bieden als je tijdelijk uit je huis moet
 - Iemand die advies kan geven bij een conflict op het werk
 - Iemand die advies kan geven bij een conflict met familieleden
 - Iemand die voor je kan zorgen als je langdurig ziek bent
 - Zeg ik liever niet

Cultureel kapitaal

- Ik begrijp brieven die ik van de gemeente binnen krijg?
- Van welke verenigingen of gemeenschappen ben je lid of actief deelnemer?
 - Sport- en spelvereniging (zoals een voetbalclub, boksclub of een hengelsportvereniging)
 - Muziek- of culturele vereniging (zoals een fanfare of toneelclub)
 - Gezelligheidsverenigingen (zoals een studentenvereniging, heren/dames sociëteiten)
 - Religieus- of levensbeschouwelijke gemeenschap
 - Serviceclub (zoals de Rotary of een Lions Club)
 - Natuur, milieu en dierenverenigingen (zoals IVN, postduivenbond of milieuvereniging)
 - Vakbond
 - Een ander type vereniging, namelijk:
 - Ik ben niet lid van een vereniging of gemeenschap
 - Zeg ik liever niet
- Kun je Engels?
 - Nee
 - Ja, ik kan makkelijke zinnen begrijpen als ik ze lees of hoor. Ja, ik spreek een paar woorden (genoeg om bijvoorbeeld iets te bestellen in een restaurant)
 - Ja, genoeg om te praten over simpele en algemene dingen (genoeg om bijvoorbeeld de weg te vragen)

- Ja, genoeg om zonder voorbereiding een gesprek te voeren over dagelijkse onderwerpen (bijv. over familie, hobby's)
- Ja, genoeg om de kern van een ingewikkelde tekst te begrijpen, en een spontaan gesprek te voeren met iemand die Engels als moedertaal heeft.
- Ja, genoeg om ingewikkelde en lange teksten helemaal te begrijpen, en mijzelf zonder problemen uit te drukken in een gesprek met iemand die Engels als moedertaal heeft.
- Ja, genoeg om zonder voorbereiding aan elk gesprek of discussie deel te nemen en een ingewikkeld betoog te houden
- Ja, Engels is mijn moedertaal
- Zeg ik liever niet
- Kun jij op de computer werken met een tekstverwerkingsprogramma (zoals Word of Pages)?
- Kun jij een programma installeren op een computer?
- Kun jij de beveiliging op een computer regelen (met bijvoorbeeld een virusscanner of firewall)?

Politiek zelfvertrouwen

Deze vragen zijn gesteld om context te bieden bij de interpretatie van de vragenlijst.

- Mensen zoals ik hebben invloed op het bestuur van de gemeente?
- De gemeenteraad vindt het belangrijk wat mensen zoals ik denken

Indeling van inwoners aan de hand van de Citisens-methode

De Citisens betrokkenheidsprofielen zijn ontwikkeld om aan de hand van data een nauwkeurige inschatting te maken van de samenstelling van gemeenten. Op basis van big data onderscheidt het model acht groepen inwoners die van elkaar verschillen in sociaaleconomische positie in de samenleving, vertrouwen in de overheid en voorkeuren voor dienstverlening van de gemeente. Voor iedere groep is een profiel opgesteld; hierbij hebben we sociaal-demografische kenmerken zoals leeftijd, opleidingsniveau en welstand uit gerenommeerde bronnen gecombineerd met eigen onderzoeksdata over de positie in de samenleving van inwoners die verzameld is via het Citisenspanel met meer dan 75.000 leden. Zo krijgt iedere groep een herkenbaar karakter. De resultaten van dit onderzoek zijn uitgesplitst naar de profielen. De verschillen worden vervolgens gebruikt om de verschillen in houding, sociaaleconomische positie en gedrag tussen wijken weer te geven.

Bijlage 3. Overzicht maatschappelijke partners armoede en schuldhulpverlening

Deze tabel biedt een overzicht van de maatschappelijke partners waarmee de gemeente Edam-Volendam samenwerkt in de uitvoering van zijn armoede- en schuldhulpverleningsbeleid.

Naam	Beschrijving activiteiten
Humanitas Zaanstreek-Waterland	Humanitas Zaanstreek-Waterland biedt administratieve ondersteuning bij financiële problemen van burgers.
NSR (Nationale Schuldhulproute) (GeldFit)	Om inwoners die mogelijk hulp nodig hebben bij hun financiën te attenderen op de route van de NSR. Inwoners nemen zelf het initiatief om wel of geen gebruik te maken van de route.
Over Rood	Over Rood is een vrijwilligersorganisatie die zzp'ers en kleine ondernemers begeleidt naar een financieel gezonde toekomst.
Plinkr nazorg	Helpt gemeenten en betrokken hulpverleners om de begeleiding en nazorg voor inwoners slim te organiseren.
Stichting Kredietbank Nederland	Uitvoering schuldhulpverlening particulieren
Zuidweg & Partners	Uitvoering schuldhulpverlening ondernemers
Geven en Nemen, Stichting Sportkoepel Edam-Volendam	Werken samen met het doel om ervoor te zorgen dat kinderen waarvan de ouders in moeilijk financiële omstandigheden verkeren toch lid kunnen worden of blijven van een sportvereniging of culturele instelling. Fungeren als intermediairs.
Civic (wijksteunpunt)	De sociaal werkers van het WSP ondersteunen iedereen met vragen. Denk hierbij aan vragen over praktische ondersteuning, geldzaken, mantelzorg, het vinden van een passende woning, eenzaamheid, zingeving enzovoort. Dit gebeurt met onder andere de inzet van vrijwilligers. De sociaal werkers zijn het aanspreekpunt van de bewoners en vrijwilligers.
Mee & de Wering	MEE & de Wering voert in Edam-Volendam het sociaal raadsliedenwerk uit.
Budget coaching Vluchtelingenwerk Nederland	Tijdens de ontzorgperiode werkt de vluchteling samen met de budgetcoach aan het verbeteren van de financiële kennis en vaardigheden. Ook na de financiële ontzorging door de gemeente begeleidt de budgetcoach wanneer er complexe financiële zaken spelen waar de statushouder ondersteuning bij nodig heeft.
Stichting Woonbeheer de Vooruitgang	Stichting Woningbeheer De Vooruitgang verhuurt bijna 1300 woningen en biedt 2200 mensen in huishoudens met

	een laag tot modaal inkomen én mensen in kwetsbare posities een woning. Met de verplichting van vroegsignalering van betalingsachterstanden meldt De Vooruitgang proactief huurachterstanden bij de gemeente.
Stichting Wooncompagnie	Stichting Wooncompagnie verhuurt 14.000 sociale huurwoningen in de gemeenten Hollands Kroon, Schagen, Hoorn, Alkmaar, Purmerend, Edam-Volendam en Waterland. Met de verplichting van vroegsignalering van betalingsachterstanden meldt Wooncompagnie proactief huurachterstanden bij de gemeente.
Stichting het Werkend Missieteam	Het doel van Stichting Werkend Missieteam is armoedebestrijding door middel van de verzameling en distributie van o.a. levensmiddelen en kleding aan mensen die leven in armoede. De stichting is een vrijwilligersorganisatie die zowel internationaal als regionaal haar werkzaamheden uitvoert. Aaf Beers van de Stichting het Werkend Missieteam verzorgt de distributie van voedselpakketten vanuit de voedselbank.
Noodfonds Kerken Edam-Volendam	Het Noodfonds Kerken Edam-Volendam is een samenwerkingsverband tussen PCI (Parochiale Caritas Instelling) Edam en PCI Volendam. Het is een samenwerkingsverband tussen alle kerken in Edam en in Volendam, zowel katholiek, protestant als doopsgezind. Zij hebben aandacht voor concrete noden en behoeften van personen zowel binnen als buiten de geloofsgemeenschap. Dit hoeven niet persé mensen te zijn die naar de kerk gaan.
Stichting Voedselbank Purmerend	De Stichting Purmerendse Voedselbank werkt aan het verstrekken van voedselpakketten aan inwoners van de gemeente Purmerend en de hele regio Waterland.
Wijksteunpunt De Meerwijk	Het Wijksteunpunt De Meerwijk is een samenwerkingsverband van verschillende welzijnsorganisaties die in de gehele gemeente Edam-Volendam hulp, ondersteuning, informatie en advies biedt op het gebied van wonen, zorg en welzijn. In het wijksteunpunt zitten twee vrijwilligersmakelaars van het Servicepunt Vrijwilligerswerk en de adviseur Wonen Zorg en Welzijn. Zij zijn in dienst van de gemeente Edam-Volendam.

Bijlage 4. Overzicht inkomensregelingen

Hieronder geeft de rekenkamer een overzicht van de minimaregelingen en tegemoetkomingen van de gemeente Edam-Volendam.⁸⁴

Inkomensregeling	Norm en voorwaarden	Toelichting
Algemene regelingen		
Tegemoetkoming premie aanvullende zorgverzekering	Maximaal €120,00 per kalenderjaar per persoon. Betaalt een inwoner minder dan €120,00, dan is de bijdrage gelijk aan dit lagere bedrag.	De gemeente Edam-Volendam biedt een bijdrage in de kosten van een aanvullende zorgverzekering.
Tegemoetkoming wettelijk eigen risico	€100,00 per kalenderjaar per persoon, bedoeld als tegemoetkoming als een inwoner €250,00 of meer van het eigen risico heeft verbruikt	De gemeente Edam-Volendam biedt een bijdrage als tegemoetkoming voor het wettelijk eigen risico.
Witgoedregeling	Een keer per acht jaar bijzondere bijstand. Als het vermogen niet hoger is dan €3000 en het inkomen de afgelopen drie jaar lang onafgebroken niet hoger is geweest dan 110% van de bijstandsnorm.	De gemeente Edam-Volendam verstrekt een apparaat. De hoogte van de bijzondere bijstand baseert de gemeente op de bedragen die in de NIBUD prijzengids zijn opgenomen.
Individuele inkomenstoelage	Een inwoner heeft recht op de toeslag wanneer hij/zij 21 jaar of ouder is; minimaal drie jaar een laag inkomen heeft, 100% van de geldende bijstandsnorm; geen vermogen heeft boven de wettelijke vermogensgrens; en vooralsnog geen uitzicht heeft op inkomensverbetering	De gemeente Edam-Volendam biedt een individuele inkomenstoelage als de aanvrager drie jaar of langer van een uitkering of een inkomen op bijstandsniveau leeft en verwacht dat dit niet beter zal worden.

⁸⁴ Gemeente Edam-Volendam (2025). *Regelingen voor mensen met een laag inkomen*: [link](#).

	De gemeente biedt de toeslag alleen als een inwoner er alles aan gedaan heeft om zijn inkomen te verbeteren.	
Individuele studietoelage	Als de student een stagevergoeding hoger is dan €215,75 per maand, wordt het meerdere van de studietoelage afgetrokken. De bedragen verschillen per leeftijd.	Maandelijkse toeslag voor studenten die niet kunnen werken naast hun studie door een beperking. Een student ontvangt studiefinanciering of tegemoetkoming op grond van hoofdstuk 4 van de WTOS (Leerlingen van 18 jaar en ouder in voortgezet onderwijs en voortgezet algemeen volwassenenonderwijs (vavo). De student heeft géén recht op een Wajong-uitkering. Daarnaast heeft de student geen inkomsten uit werk, anders dan een stagevergoeding.
Eenmalige energietoelage 2022 en 2023	Huishoudens met een inkomen tot 120% van het sociale minimum de door het Rijk beloofde eenmalige energietoelage ambtshalve. Voor 2022 was dit €1300.	Inwoners die geen hoofdbewoner waren van een zelfstandige woning of inwoners die geen energierekening betaalden waren uitgesloten. In 2022 zijn de beleidsregels aangepast om studenten niet langer uit te sluiten. In 2023 waren de beleidsregels gelijk.
Kwijtschelding gemeentelijke belastingen		De bevoegdheid voor gemeenten om kwijtschelding te mogen verlenen en binnen welke kaders, volgt uit landelijke wetgeving. Binnen deze kaders hebben gemeenten een aantal beleidskeuzes, die zijn vastgelegd in lokale regelgeving. Dit betreft hier de kwijtscheldingsverordening van de gemeente Edam-Volendam.
Ondersteuning sport, cultuur en onderwijs		
Bijdrage voor kosten van kinderen die naar school gaan	Maximaal € 134,00 per schoolgaand kind in de leeftijd van vier tot en met twaalf jaar. Maximaal €160,00 per schoolgaand kind in de leeftijd van dertien tot en met zeventien jaar.	Deze bijdrage is bedoeld voor kind(eren) en de kosten die aan school verbonden zijn. Het budget kan voor meerdere kosten worden ingezet. Als het totaal duurder uit komt, betaalt de aanvrager de rest zelf. Dit kan bijvoorbeeld uit het kindgebonden budget.

Bijdrage maatschappelijke participatie	Maximaal € 160,00 per kalenderjaar, per gezinslid. De inwoner betaalt de overige koste zelf. Deze regeling bestaat niet naast de regeling Kansen voor alle kinderen.	Deze bijdrage is bedoeld voor leuke maatschappelijke activiteiten. Een inwoner kan het inzetten voor een lidmaatschap bij een sportvereniging, zwemlessen, lidmaatschap van de ouderenbond, een museumjaarkaart enzovoort.
Regeling kansen voor kinderen	Maximaal € 250,00 per kalenderjaar, per kind. De inwoner betaalt de overige kosten zelf. Deze bijdrage is bedoeld om te helpen bij het betalen van een lidmaatschap van een sportclub of culturele instelling voor kind(eren) tot 18 jaar. Deze regeling bestaat niet naast de bijdrage maatschappelijke participatie.	Het bedrag mag ook worden ingezet voor (een deel van) de zwemlessen van kind(eren). Voor deze regeling werkt de gemeente samen met intermediairs: Stichting Sportkoepel Edam-Volendam en burgerinitiatief Geven en Nemen. Zij bereiken ook inwoners die bijvoorbeeld door een te hoog inkomen en vermogen niet in aanmerking komen voor deze regeling, maar waarbij vanwege gezinsomstandigheden ondersteuning nodig is. Deze samenwerkingspartners kunnen daarom ook kinderen van die ouders aanmelden voor de regeling.⁸⁵

⁸⁵ Gemeente Edam-Volendam (2025). *Regelingen voor mensen met een laag inkomen*: [link](#).

Bijlage 5. Begrippenlijst

Onderstaand is een lijst met begrippen en de bijbehorende definitie weergegeven. Dit betreft begrippen die niet op een andere plek in het rapport al uitleg krijgen.

Begrip	Definitie
Consulent	Term voor een medewerker in het sociaal domein die mensen ondersteunt bij het zoeken naar en adviseert over de juiste hulp en (financiële) ondersteuning.
Formele en informele zorg	Formele zorg betreft zorg door professionals die daarvoor opgeleid zijn en betaald worden. Informele zorg betreft zorg en ondersteuning door mensen die daar niet voor zijn opgeleid, bijvoorbeeld bij mantelzorg of door vrijwilligers.
Intergenerationele armoede	Term voor situaties waarbij armoede van generatie op generatie wordt doorgegeven. Het risico om als volwassene in armoede te leven wanneer je in armoede bent opgegroeid, is groter dan als je niet arm was. Zie ook: Intergenerationele armoede - FNO .
Jeugdwet	Wet die zorg en ondersteuning voor kinderen en jongeren onder de 18 jaar oud regelt.
Maatwerk	In het sociaal domein wordt deze term gebruikt voor oplossingen op maat voor het individu, waarbij niet (alleen) voor standaard hulpverlening door middel van een regeling wordt gekozen.
Participatiewet	Wet met als doel om mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt te ondersteunen bij het vinden en behouden van werk.
Voorliggend veld	Verzamelterm voor organisaties en instanties op wie mensen een beroep kunnen doen in de wijk, stad of gemeente, zoals jongerenwerkers, het consultatiebureau, peuteropvang en buurtpreventie.
Wet gemeentelijke schuldhelpverlening	Wet die regelt dat gemeenten verantwoordelijk zijn om adequate ondersteuning te bieden aan mensen met (dreigende) problematische schulden.
Wmo	Wet maatschappelijke ondersteuning, bedoeld om mensen met een beperking, ouderen en mensen met psychiatrische problemen te ondersteunen.
Zelfredzaamheid	Het vermogen van een persoon om voor zichzelf te zorgen zonder hulp van anderen of de overheid.
ZZP'er	Zelfstandige zonder personeel

